

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
75% ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
25% ΕΘΝΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
2ο Επχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΕΝΕΡΓΕΙΑ 2.4.2.α

«ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ»

ΕΡΓΟ:

«ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ»

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

**Πρόγραμμα Πρακτικής Άσκησης φοιτητών τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και
Ιστορίας**

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Ημερίδας

με θέμα: «Η θερινή άσκηση 2004-2005: αξιολόγηση και προοπτικές
του Προγράμματος Πρακτικής Άσκησης»

Σάββατο, 26 Νοεμβρίου 2005

Μυτιλήνη

Κτίριο «Παπαρίσβα»
Αμφιθέατρο

Εργάστηκαν:

Ευγενία Μαλαχία, απομαγνητοφώνηση
Με τη βοήθεια των: **Βαγγέλη Μούργελα και Μαρία-Ελισάβετ Μυράτ**

Έφη Πλεξουσάκη, επιμέλεια

Την καταγραφή στα μαγνητόφωνα επιμελήθηκε η **Ευγενία Μαλαχία**.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1. Πρόγραμμα**
- 2. Εισαγωγή**
- 3. Πρώτος κύκλος παρουσιάσεων**
- 4. Δεύτερος κύκλος παρουσιάσεων**
- 5. Τρίτος κύκλος παρουσιάσεων**
- 6. Τέταρτος κύκλος παρουσιάσεων**

1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

10:30-11:15 Πρώτος κύκλος παρουσιάσεων

Συντονίστρια: **Μαρία Σταματογιαννοπούλου**, ιστορικός

Γενικά Αρχεία του Κράτους (ΓΑΚ) νομού Λέσβου

Κατερίνα Καραγιαννοπούλου, Προϊσταμένη των Αρχείων

Ασκήθηκαν: **Κατερίνα Κάκαρη & Μαρία Κοσμίδου**

Επιβλέπουσα: Μαρία Σταματογιαννοπούλου, ιστορικός

Γενικά Αρχεία του Κράτους ΓΑΚ νομού Σάμου

Χρήστος Λάνδρος, Προϊστάμενος των Αρχείων

Ασκήθηκαν: **Δήμητρα Μπεκριδάκη & Ελένη Περοντσή**

Επιβλέπουσα: Ελένη Γκαρά, ιστορικός

Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας

Νέστωρ Μπαμίδης, Προϊστάμενος των Αρχείων

Ασκήθηκαν: **Αντώνης Κασσελάκης & Κυράννα Παπακωνσταντίνου**

Επιβλέπουσα: Ελένη Γκαρά, ιστορικός

11:15-11:45 συζήτηση

11:45-12:30 Δεύτερος κύκλος παρουσιάσεων

συντονίστρια: Ελένη Γκαρά, ιστορικός

Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης-Αρχείο

Στέλλα Σημαντήρη, Προϊσταμένη του Αρχείου

Ασκήθηκαν: **Κανέλλα Κούλη, Χριστίνα Πετράκη & Ειρήνη Τσελεμπή**

Επιβλέπουσα: Μαρία Σταματογιαννοπούλου, ιστορικός

Δημοτικό Αρχείο Δήμου Πειραιά

Λίτσα Μπαφούνη, Προϊσταμένη του Ιστορικού Αρχείου

Ασκήθηκαν: **Βασιλική Ελευθεράκη & Νικολέττα Σουπιώνη**

Επιβλέπων: Γιάννης Γιαννιτσιώτης ιστορικός

Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών (ΚΜΣ)

Σταύρος Ανεστίδης, Διευθυντής

Ασκήθηκαν: **Ευαγγελία Κοτζαμάνη & Ευγενία Χανδρινού**

Επιβλέπων: Χάρης Εξερτζόγλου, ιστορικός

12:30-12:50 συζήτηση

12:50-13:15 διάλειμμα

13:15-14:00 Τρίτος κύκλος παρουσιάσεων

συντονιστής: Γιάννης Γιαννιτσιώτης, ιστορικός

Ιδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (IME)
Μιχαήλ Βαρλάς, Ιστορικός, Υπεύθυνος Τμήματος Γενεαλογίας
Ασκήθηκε: **Μαρία Μουρατίδου**
Επιβλέπων: Άκης Παπαταξιάρχης, κοινωνικός ανθρωπολόγος

Ιστορικό Αρχείο Αιγαίου «Εργάνη»
Κρίστης Κονναρής, Διευθυντής
Ασκήθηκαν: **Χρυσούλα Πανλοπούλου, Αρτεμις Πέτροβα & Παναγιώτα Τάτση**
Επιβλέπων: Γιάννης Γιαννιτσιώτης, ιστορικός

Μουσείο Μπενάκη
Βαλεντίνη Τσελίκα, Υπεύθυνη Τμήματος Ιστορικών Αρχείων
Ασκήθηκε: **Μαρία Βλαχογιώργου**
Επιβλέπων: Χάρης Εξερτζόγλου, ιστορικός

14.00-14.15 συζήτηση

14.15-15.00 Τέταρτος κύκλος παρουσιάσεων
συντονίστρια: Ντιάνα Τράκας, κοινωνική ανθρωπολόγος

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
Ναντίνα Χριστοπούλου, κοινωνική ανθρωπολόγος
Ασκήθηκαν: **Ευάγγελος Μουργελάς & Μαριάννα Τσίγκα**
Επιβλέπουσα: Έφη Πλεξουσάκη, κοινωνική ανθρωπολόγος

Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών
Μαρία Τζαβάρα, δημοσιογράφος, Υπεύθυνη δημοσιότητας, ευαισθητοποίησης και τεκμηρίωσης
Ασκήθηκε: **Μαρία-Ελισσάβετ Μυράτ**
Επιβλέπουσα: Βενετία Καντσά, κοινωνική ανθρωπολόγος

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (EKKE)
Μαρίνα Πετρονώτη, Κοινωνική Ανθρωπολόγος, Κύρια Ερευνήτρια
Ασκήθηκε: **Αγγελική Κωνσταντοπούλου**
Επιβλέπων: Κώστας Γιαννακόπουλος, κοινωνικός ανθρωπολόγος

Δήμος Ρόδου (Τμήμα Ερευνών)
Λιλή Κριστοφάκη-Τρύπη (δημοτική σύμβουλος) & **Ντιάνα Τράκας** (κοινωνική ανθρωπολόγος)
Ασκήθηκαν: **Μαρία Σερλέτη & Ισμήνη Σταμάτη**
Επιβλέπουσα: Ντιάνα Τράκας, κοινωνική ανθρωπολόγος

Συζήτηση & Κλείσιμο: 15:00-15:30

Οργανωτική επιτροπή:
Χάρης Εξερτζόγλου, Αναπληρωτής Καθηγητής Ιστορίας

Έφη Πλεξουσάκη, Επίκουρη καθηγήτρια Κοινωνικής Ανθρωπολογίας,
Υπεύθυνη της θερινής άσκησης
Μαρία Σταματογιαννοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια Ιστορίας

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εφη Πλεξουσάκη: Καλημέρα σε όλους, σας καλωσορίζω εκ μέρους του τμήματος, εκ μέρους όσων εργάστηκαν για την άσκηση των φοιτητών και φοιτητριών μας. Σας ευχαριστώ που είστε εδώ και σας ευχαριστώ ακόμη περισσότερο που είστε εδώ Σάββατο πρωί ιδιαίτερα όσοι από εσάς δεν ασκηθήκατε. Θέλω να πω δυο-τρία πράγματα σε σχέση κυρίως με το τι είναι η πρακτική άσκηση κυρίως στα μάτια τα δικά μας που την σχεδιάσαμε, εμένα ,της Κ Σταματογιαννοπούλου και του κ.Εξερτζόγλου. Μας ενδιαφέρει μετά από τρία χρόνια που λειτούργησε η άσκηση στο τμήμα να δούμε που βρισκόμαστε σε σχέση με τους αρχικούς μας στόχους. Είναι η τρίτη ημερίδα του τμήματος, είναι η τρίτη χρονιά που στείλαμε φοιτητές να ασκηθούν σε ιστορικά αρχεία ,σε ερευνητικά κέντρα, σε μη κυβερνητικές οργανώσεις, συνολικά τα τρία χρόνια ασκήθηκαν 81 φοιτητές σε 20 φορείς συνολικά. Από αυτούς τους 20 φορείς με τους 10 είχαμε μια σταθερή συνεργασία και τα τρία χρόνια πράγμα που σημαίνει πως αυτή η συνεργασία πήγε καλά και από τις δύο πλευρές, με άλλους βέβαια υπήρξαν πρακτικές δυσκολίες λόγω του ότι η πρακτική άσκηση γίνεται το μήνα Ιούλιο, ένας μήνας δύσκολος είτε γιατί μπορεί να μην τρέχει κάποια εργασία στην οποία να μπορούν να ενταχθούν οι φοιτητές είτε δυσκολίες συνεργασίας. Το σημαντικό σε όλο αυτό είναι ότι ανανεώσαμε και τους φορείς που συνεργαστήκαμε. Αυτό που κατ'αρχήν επιδιώξαμε ήταν να ενταχθούν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες μας ως εργαζόμενοι σε επαγγελματικούς χώρους στους οποίους χρησιμοποιούνται τα μεθοδολογικά και αναλυτικά εργαλεία της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και της Ιστορίας. Τρία πράγματα είχαμε στο μιναλό μας ξεκινώντας,, πρώτον ότι οι φοιτητές θα είχαν την ευκαιρία να δουν ότι αυτά που διδάχθηκαν δεν αφορούν ένα ακαδημαϊκό κύκλο ανθρώπων αλλά αφορούν περισσότερους ανθρώπους οι οποίοι εργάζονται ερευνώντας, ταξινομώντας αρχεία, κάνοντας έρευνα στα αρχεία αυτά, με αυτή την έννοια βλέπαμε την πρακτική άσκηση σαν μια προέκταση των μαθημάτων που διδάσκονται. Προσπαθήσαμε για τους φοιτητές και τις φοιτήτριες μας να αλλάξει ο τρόπος που βλέπουν τα μαθήματα, να μην θεωρούν ότι τα «μαθήματα» τελειώνουν με την εξέταση ή την παράδοση της εργασίας αλλά να δείξουμε πως χτίζουμε την επιστημονική πληροφορία πως χτίζονται τα ερευνητικά δεδομένα. Το δεύτερο σημείο είναι ότι θέλαμε οι φορείς που ανέφερα προηγουμένως να γνωρίσουν το προφίλ των φοιτητών και των φοιτητριών μας και να σχηματίσουν μια καλύτερη εικόνα για το πιο είναι το περιεχόμενο των γνώσεων που διδάσκονται εδώ, για το σε τι εκπαιδεύονται ούτως ώστε μελλοντικά ως δυνητικοί εργοδότες των αποφοίτων να έχουν μια συγκροτημένη εικόνα για το τμήμα και τους

αποφοίτους του. Το τρίτο είναι πιο δύσκολο και αφορά περισσότερο το ότι μας απασχολούσε πολύ να συνειδητοποιήσουμε και από τη δική μας πλευρά τι μένει τελικά στους φοιτητές από τα μαθήματα και πως προσλαμβάνουν τις γνώσεις που προσπαθούμε να μεταδώσουμε κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Άρα με όχημα την πρακτική άσκηση θα μπορούσαμε να δούμε τους τρόπους με τους οποίους όλα όσα διδάσκουμε παίρνουν νόημα και σε χώρους εκτός Πανεπιστημίου. Χώρους με άλλα αιτήματα, άλλους στόχους, χώροι στους οποίους δοκιμάζονται τελικά όλα όσα κάναμε και μάθαμε στα μαθήματα. Αυτό είναι το πιο δύσκολο και πιο ενδιαφέρον κομμάτι γιατί θα μας βοηθήσει να βελτιώσουμε και τον τρόπο που γίνονται τα μαθήματα. Αυτά είναι τα τρία σημεία που ήθελα να αναφέρω για να μπούμε στο ζήτημα της πρακτικής άσκησης που ήρθαμε να συζητήσουμε εδώ. Να συζητήσουμε το τι μάθαμε, τι μας δυσκόλεψε, τι πήγε καλά και τι όχι ,πράγματα που ζητάμε σήμερα να ακούσουμε τόσο από τους φοιτητές όσο και από τους φορείς.

Πρακτικά ζητήματα της επόμενης πρακτικής άσκησης θα συζητηθούν στο τέλος όπου ελπίζω να παρευρίσκονται περισσότεροι φοιτητές. Να πω τέλος πως στο τέλος της εβδομάδας στην ιστοσελίδα του τμήματος στο λήμμα θερινή πρακτική άσκηση θα αναρτηθούν τα πρακτικά της περσινής ημερίδας που προσφέρθηκε να απομαγνητοφωνήσει μια ασκούμενη φοιτήτρια. Δίνω το λόγο στη συντονίστρια του πρώτου κύκλου κ. Σταματογιαννοπούλου.

3. ΠΡΩΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

Μαρία Σταματογιαννοπούλου: Ευχαριστούμε την κ. Πλεξουσάκη που με μεγάλη σαφήνεια προσδιόρισε τους στόχους της θερινής άσκησης. Ο πρώτος κύκλος παρουσιάσεων αφορά τους φοιτητές που ασκήθηκαν στα τοπικά ΓΑΚ (Λέσβου και Σάμου) και στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας. Βέβαια από όσο ξέρω ο κ. Λάνδρος φέτος δεν μπόρεσε να παρευρεθεί, επίσης και ο κ. Μπαμίδης από το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας καθώς και η κ. Καραγιαννοπούλου. Επομένως καλώ τους φοιτητές που ασκήθηκαν στους παραπάνω φορείς. Οι φοιτήτριες που ασκήθηκαν στα ΓΑΚ της Λέσβου είναι η Μαρία Κοσμίδου η οποία βρίσκεται στη Βαρκελώνη κάνοντας το Erasmus της και η Κατερίνα Κάκαρη η οποία έχει ανέβει στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο για να δώσει κατατακτήριες εξετάσεις στη νομική σχολή. Από τα ΓΑΚ Σάμου ασκήθηκαν η Δήμητρα Μπεκριδάκη και η Ελένη Περοντσή, νομίζω πως είναι η μια από τις δύο εδώ, η κ. Μπεκριδάκη την οποία καλώ και να μας παρουσιάσει την εμπειρία της. Επίσης από το Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας, όπου

ασκήθηκαν ο Αντώνης Κασσελάκης και η Κυράννα Παπακωνσταντίνου καλώ την κυρία Παπακωνσταντίνου.

Δήμητρα Μπεκριδάκη: Καλημέρα σας ξεκινώντας ήθελα να πω πως ήταν μια καταπληκτική εμπειρία, αν μου δινόταν η ευκαιρία θα το ξανάκανα. Ο κύριος Λάνδρος και όλοι όσοι εργάζονταν στο φορέα ήταν πολύ καλοί μαζί μας, ήταν ένα άνετο περιβάλλον και αυτό έχει μεγάλη σημασία γιατί είχαμε πάει σε ένα μέρος στο οποίο εγώ προσωπικά πήγαινα για πρώτη φορά. Μας ρώτησαν αν έχουμε γνωστούς ή συγγενείς στο νησί και όταν απαντήσαμε αρνητικά μας διαβεβαίωσαν πως αυτοί θα είναι η οικογένειά μας. Έτσι από την αρχή αναπτύχθηκε μια πολύ όμορφη σχέση μεταξύ μας. Πριν πω για όλα όσα ασχοληθήκαμε ήθελα να επισημάνω πως η οργάνωση ήταν πολύ καλή, είχαμε στέγη από το Πανεπιστήμιο, κάποιες συνδρομές από το φορέα για επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους.

Ασχοληθήκαμε με τα δικαστικά αρχεία της Σάμου του 19^ο αιώνα κυρίως και ελάχιστα αρχές 20^ο. Ενδιάμεσα ασχοληθήκαμε και με διαβατήρια ή πιστοποιητικά του 19^ο αιώνα. Αυτό που μου άρεσε ήταν η άμεση επαφή με τις πρωτογενείς πηγές, να αισθάνεσαι ότι κρατάς ένα ζωντανό κομμάτι που έρχεται από το παρελθόν, το έχουν αγγίξει και πολλά άλλα χέρια μεσολαβώντας τόσα χρόνια από τότε. Ο κ. Λάνδρος μας είπε ότι τα αρχεία με τα οποία ασχοληθήκαμε ίσως να μην είχαν ανοιχθεί από τις δεκαετίες του '50 και '60 κάτι που μας προκαλούσε μεγάλη συγκίνηση. Κάναμε αποδελτίωση και αρχειοθέτηση σε ηλεκτρονικά αρχεία. Η βασική δυσκολία ήταν η γραφή η οποία ξεπεράστηκε με την βοήθεια των εργαζομένων. Οι υποθέσεις ήταν πολύ ενδιαφέρουσες κυρίως την περίοδο του 1860, όπου συναντήσαμε τις πρώτες θανατικές καταδίκες. Παρακολουθήσαμε μάλιστα ολόκληρες υποθέσεις στις οποίες η προσέγγισή μας έπρεπε να είναι ιστορική αλλά ήταν αναπόφευκτη και η ανθρωπολογική ματιά. Έπειτα ασχοληθήκαμε με τα διαβατήρια του 19^ο αιώνα, τα οποία είχαν εξάμηνη ισχύ και καταδείκνυαν τους τόπους που επισκέπτονταν, ποιοι ταξίδευαν και για ποιο λόγο. Κάναμε αρχειοθέτηση και εκκαθάριση του Λιμενικού Αρχείου της περιοχής Καρλοβασίου, εκεί είδαμε για πρώτη φορά πως γίνεται και η διαδικασία εκκαθάρισης ενός αρχείου. Βρήκαμε επίσης πολλές πληροφορίες για τα ταξίδια των ναυτικών, που ταξίδευαν, τι αρρώστιες πέρασαν, εργατικά ατυχήματα, οικογενειακές πληροφορίες, πόσα παιδιά είχαν για παράδειγμα. Ασχοληθήκαμε και με αρχεία πιο μικρής έκτασης, αλλά όλα κινούνταν στο ίδιο επίπεδο, αποδελτίωση και καταγραφή στον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Θέλω να πω πως οι συγνές αλλαγές στις ασχολίες μας δεν μας άφησαν να βαρεθούμε. Δεν ξέρω τι άλλο να πω θα μπορούσα ίσως να απαντήσω σε ερωτήσεις.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου: Αν θέλετε να μας πείτε το πόσο σας βοήθησε το πρόγραμμα σπουδών στο τμήμα στη δουλειά που κάνατε στο φορέα.

Δήμητρα Μπεκριδάκη: Τα ιστορικά μαθήματα είχαν δώσει τις βάσεις για να μπορούμε να μελετήσουμε τέτοιες πηγές, όπως η ιστορία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας η οποία μπορεί να μην αφορούσε άμεσα τα αρχεία που μελετήσαμε αλλά η περιοχή της Σάμου είχε άμεση επαφή με τον σουλτάνο. Είχαμε δηλαδή κάποιες βάσεις γνωρίζοντας αυτή την εποχή. Πιστεύω πως είχαμε κάποιες βάσεις.

Έφη Πλεξουσάκη: Σε σχέση με τη μεθοδολογία σας βοήθησαν τα μαθήματα; Είχατε επισκεφθεί αρχεία στα πλαίσια κάποιου μαθήματος;

Δήμητρα Μπεκριδάκη: Όχι δεν είχα επισκεφθεί κάποιο αρχείο αλλά ένα μάθημα του κ. Εξερτζόγλου «Μέθοδος και ερμηνεία στην Ιστορία» το οποίο με βοήθησε πολύ στο πώς να προσεγγίσουμε μια πρωτογενή πηγή, η θεωρία εκείνη έβρισκε πράξη μέσα από τη δουλειά που κάναμε.

Έφη Πλεξουσάκη: Όσο για την εκκαθάριση που αναφέρατε, η επιλογή των στοιχείων από ποιόν γινόταν;

Δήμητρα Μπεκριδάκη: Η επιλογή ήταν πολύ προσεκτική και οπωσδήποτε γινόταν με την πλήρη καθοδήγηση του φορέα. Βέβαια ποτέ δεν είναι αντικειμενική η κρίση για το τι είναι άχρηστο και θα μπορούσε να καταστραφεί. Καταστράφηκαν αιτήσεις με τα στοιχεία του αιτούντος και τον λόγο που υποβάλλεται αυτή η αίτηση. Στοιχεία που επαναλαμβανόντουσαν μέσα στον ίδιο φάκελο με αποτέλεσμα να μην χάνεται κάποιο σημαντικό κομμάτι της ιστορίας. Μετά υπήρχε ένας δεύτερος έλεγχος των αρχείων που επιβεβαίωνε την εκκαθάριση.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου: Αυτή η διαδικασία είναι εξαιρετικά σημαντική και μας ενδιαφέρει τόσο ως ιστορικούς όσο και ως ανθρωπολόγους για το τι επιλέγεται να καταστραφεί, πως καταστρέφεται και νομίζω πως φαίνεται ότι σας έβαλε να σκεφτείτε. Ο κ. Γιαννιτσιώτης θα ήθελε κάτι να ρωτήσει.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης: Ήθελα να κάνω μια διευκρίνιση όσο αφορά τις απαντήσεις των ασκούμενων στις ερωτήσεις που αφορούν τα μαθήματα, επειδή είναι εξαιρετικά χρήσιμο δεν είναι ανάγκη να απαντήσουν αν δεν θέλουν και κυρίως να απαντήσουν θετικά σε τέτοιου είδους ερωτήσεις. Μην την εκλαμβάνετε σαν ένα είδος ελέγχου [...]

Μαρία Σταματογιαννοπούλου: Ναι ακριβώς δεν θέλουμε να είναι μια θριαμβολογία για το πόσο σας βοήθησαν τα μαθήματα του τμήματος, εφόσον και εμείς οι ίδιοι ξέρουμε τις ελλείψεις που υπάρχουν. Να συνεχίσουμε τώρα με την κ. Παπακωνσταντίνου.

Κυράννα Παπακωνσταντίνου: Εγώ ασκήθηκα στο Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας. Αυτή ήταν η πρώτη επαφή μου με ιστορικό αρχείο. Οι εργαζόμενοι εκεί μας βοήθησαν πολύ γρήγορα να προσαρμοστούμε, αλλά περισσότερο ήθελαν να λειτουργούμε σαν εργαζόμενοι, να πηγαίνουμε στην ώρα μας, να συνεργαζόμαστε άψογα μεταξύ μας ώστε να καταλάβουμε επ' ακριβώς τον τρόπο με τον οποίο εργάζονταν. Στην αρχή ο κάθε υπεύθυνος ανέλαβε να μας δείξει τις αρμοδιότητές του, για παράδειγμα πως κολλάνε κάποια φύλλα ώστε να τα φέρει σε καλή κατάσταση για να χρησιμοποιηθούν και να είναι ευανάγνωστα. Εμείς ασχοληθήκαμε με την αρχειοθέτηση και ταξινόμηση του αρχειακού υλικού από το πρωτοδικείο και το ειρηνοδικείο. Το πρωτοδικείο πετούσε πάρα πολύ υλικό για το οποίο στεναχωριόντουσαν και οι ίδιοι. Μας έδιναν υλικό για να το περιποιηθούμε, πολλά ήταν μέσα στις λάσπες και τα χώματα. Καταγράφαμε σε δελτία επίσης τι αφορούσε το υλικό που αναλαμβάναμε, την κατάσταση στην οποία τα παραλαμβάναμε, τις χρονολογίες στις οποίες αναφέρονταν και μετά μεταφέρονταν στα αρχειοστάσια. Υπήρχε μεγάλη έλλειψη χώρου και ταυτόχρονα πολύ υλικό. Τα αρχεία αυτά στο τελικό στάδιο τα περνούσαμε σε ηλεκτρονική μορφή για να είναι πιο εύχρηστα. Προσπαθήσαμε επίσης να εξυπηρετήσουμε τους πελάτες του αρχείου, στην πλειοψηφία τους δικηγόροι. Θέλω να πω πως ήταν μια πολύ σημαντική εμπειρία και ευκαιρία να έχουμε πρόσβαση σε τέτοιους χώρους κατά τη διάρκεια των σπουδών μας.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου: Εσείς δηλαδή ασχοληθήκατε με αρχεία πιο πρόσφατα;

Κυράννα Παπακωνσταντίνου: Ναι εμείς ασχοληθήκαμε με δικογραφίες που αφορούσαν βιασμούς παιδιών μέσα σε σχολεία, παροχή ναρκωτικών σε παιδιά και τέλος τη δημιουργία συνεταιρισμών και την εξέλιξή τους.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου: Να δώσουμε τώρα το λόγο στην κ. Γκαρά να μας μιλήσει για την εμπειρία της σαν συντονίστρια στους δύο φορείς, στη Σάμο και στη Μακεδονία.

Ελένη Γκαρά: Αυτά που θα πω, δεν είναι προϊόν προσυνεννόησης ούτε με τον κ. Λάνδρο ούτε με τον κ. Μπαμίδη, απλώς ήρθα σε επικοινωνία μαζί τους αφού τελείωσε η πρακτική άσκηση των παιδιών και να μάθω πως τα πήγανε. Ήθελα να μάθω πως είδαν την πρακτική άσκηση οι εκπρόσωποι των φορέων. Και οι δύο ήταν κατενθουσιασμένοι, πραγματικά αυτή είναι η γενική εικόνα που πήρα από τους φορείς, θα δούμε και από αυτά που θα ακούσουμε

και στη συνέχεια. Ήταν ευχαριστημένοι και από τις επιδόσεις των παιδιών, τη διάθεσή τους, τη συνέπειά τους. Για τους φορείς η φετινή πρακτική άσκηση ήταν ένα μεγάλο κέρδος, εφόσον είχαν ανθρώπους κοντά τους με διάθεση και ενθουσιασμό, οι οποίοι έκαναν τις δουλειές που τους ανατέθηκαν και έδωσαν μια φρεσκάδα στους φορείς, άλλωστε ήταν και για αυτούς μια ευκαιρία να εκπαιδεύσουν νέους ανθρώπους. Εσείς ίσως να μην το είχατε σκεφτεί αλλά το να δουλεύεις σε κάποιο αρχείο και να έρχονται νέοι άνθρωποι με διάθεση και ενθουσιασμό σου δίνει πάρα πολύ μεγάλη ικανοποίηση, γιατί και εσύ μπορεί τη δουλειά αυτή να την κάνεις 30 χρόνια, να έχεις βαρεθεί λίγο, τελοσπάντων είναι μια πολύ θετική διαδικασία και για τους ίδιους τους φορείς. Θέλω να πω όπως βγήκε και από όσα είπαν τα κορίτσια, ένα αρχείο είναι ένας πολύ σύνθετος οργανισμός και όσο πιο μεγάλο είναι ένα αρχείο, τόσες πιο πολλές λειτουργίες έχει. Το Αρχείο Μακεδονίας για παράδειγμα είναι ένας πάρα πολύ μεγάλος οργανισμός ο οποίος συγκεντρώνει τεράστιο όγκο υλικού και εξυπηρετεί ιδιώτες, ερευνητές, δικηγόρους. Ένα αρχείο λοιπόν είναι αρχικά το μέρος όπου συγκεντρώνεται το αρχειακό υλικό, ταξινομείται και έπειτα είναι ανοιχτό για να εξυπηρετήσει τους χρήστες του, δικηγόρους, ερευνητές και ότι άλλου είδους ενδιαφερόμενους. Η συμμετοχή των παιδιών νομίζω πως ήταν πάρα πολύ καλή εμπειρία ακόμα και για να καταλάβει κανείς πως λειτουργεί όλο αυτό το σύστημα

Γιάννης Γιαννιτσιώτης: Με πολύ χαρά διαπιστώνω πως και οι δύο φορείς κάνουν πολύ καλή δουλειά και αφήνουν πολύ καλές εντυπώσεις σε όσους φοιτητές ασκήθηκαν εκεί. Είναι η τρίτη φορά γιατί και πέρσι και πρόπερσι είχα εισπράξει κάτι πάρα πολύ θετικό, έχω την ελπίδα πως θα ακολουθήσουν και άλλες παρουσιάσεις που θα έχουν αυτή τη θετική εντύπωση για τον φορέα. Νομίζω πως πρέπει να σημειωθεί αυτό σαν παράδειγμα γιατί δεν αφορά μόνο τον τρόπο αντιμετώπισης, δηλαδή φιλικοί και συνεργάσιμοι, αλλά και το γεγονός του ότι έδωσαν τη δυνατότητα στις ασκούμενες να καταλάβουν πως είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, η είσοδος εγγράφων ή ντοκουμένων από το παρελθόν σε ένα χώρο που είναι επιφορτισμένος να τα διαφυλάξει μέχρι την παράδοσή τους σε ένα ερευνητή για παράδειγμα. Είναι πολύ σημαντικό, ενδεχομένως και αυτό αφορά εμάς, είναι καλό να έχουμε την εικόνα των ασκούμενων για τους φορείς για να δουλέψουμε πάνω σε ένα τέτοιο πρότυπο.

Δήμητρα Μπεκριδάκη: [...] Ο κ Λάνδρος μας βοήθησε και μας έδωσε για παράδειγμα ντοσιέ για μια περιοχή της Σάμου για να δούμε πως ένας ιστορικός μπορεί να αντλήσει συγκεκριμένες πληροφορίες για το χώρο, αργότερα κάναμε μια αποδελτίωση ενός χειρόγραφου του 1825, μας έβαλε πρώτα να το διαβάσουμε μετά να γράψουμε σ' ένα χαρτί

τις εντυπώσεις μας, μετά το σχολιάσαμε μαζί του και ήταν τελείως διαφορετικό απ' ότι είχα σκεφτεί στην αρχή. Στην αρχή δεν το είχα ξεκινήσει δηλαδή με μεγάλη ευχαρίστηση αργότερα άλλαξα τελείως τον τρόπο σκέψης μου. Είναι πολύ καλό το ότι το Πανεπιστήμιο μας συνεργάστηκε με τέτοιου είδους φορείς.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου: Άλλη ερώτηση; Εγώ θα ήθελα να συγκρατήσουμε για τη συζήτηση που θα κάνουμε πιο μετά και σε σχέση με αυτό το πρώτο κύκλο, το ένα είναι η άσκηση των φοιτητών η ίδια, τι σημαίνει να αρχειοθετείς, να ταξινομείς, να καταστρέφεις, να παίρνεις καινούριο υλικό, μια δουλειά πολύτιμη και συμφωνώντας με τον κ. Γιαννιτσιώτη πραγματικά αναφωτιέμαι τα ιστορικά μαθήματα πως πρέπει να μπαίνουν μέσα σε αυτή τη λογική. Εγώ σαν ιστορικός έχω αμφιβολίες γι αυτά τα πράγματα, άρα το ότι μπορούμε να συζητάμε και αυτό είναι και το ζητούμενο. Το δεύτερο το οποίο θέλω να συγκρατήσω και να συζητήσουμε είναι τους φοιτητές που πάνε εκεί να ασκηθούν και κάνουν δουλειά ταξινόμησης, κοιτάζουν το υλικό και όλα αυτά, και αυτό όχι επειδή φέτος έγινε μάθημα αυτή η θερινή άσκηση και άρα πρέπει να βαθμολογείται και να γίνεται μια εργασία, έχω από αυτό, και αυτό έχει βέβαια τη σημασία του, αλλά ότι τους δίνει τη δυνατότητα να μπουν σε ένα ερευνητικό πλαίσιο, να δουν ένα συγκεκριμένο χώρο, για παράδειγμα δικαστικά αρχεία. Το οποίο είναι εξαιρετικό και το θέμα είναι πως προετοιμάζουμε εμείς και οι φορείς έναν φοιτητή να πάει να δουλέψει σε ένα τέτοιο πεδίο, και εγώ ονειρεύομαι να δουλέψω δικαστικά αρχεία και τα σκέφτομαι και υπάρχουν και ερευνητικές μελέτες με τα δικαστικά αρχεία, άρα μιλάμε και για χώρους που είναι ερευνητικοί, δεν είναι μόνο το αρχείο και η δουλεία που γίνεται για αυτό. Άρα συγκρατούμε αυτά τα δύο για τη συζήτηση σε σχέση με το πρόγραμμα σπουδών, πως μπορούμε να βελτιώσουμε το πρόγραμμα και όχι μόνο της θερινής άσκησης αλλά και το δικό μας για να είναι οι φοιτητές πιο έτοιμοι όταν φεύγουν από εμάς να δουλέψουν σε τέτοιους χώρους, ερευνητικούς. Μπορούμε να τα κουβεντιάσουμε όταν μπούμε στις συζητήσεις και για τους άλλους φορείς αυτά.

Εφη Πλεξουσάκη: Θα ήθελα να ρωτήσω τις φοιτήτριες πριν φύγουν από το τραπέζι να μας πουν δυο λόγια για τις εργασίες που έκαναν με τις επιβλέπουσες καθηγήτριες. Εννοώ τυχόν δυσκολίες που συναντήσατε στο συνδυασμό της εκπόνησης μιας εργασίας και της ταυτόχρονης εργασίας στο αρχείο.

Δήμητρα Μπεκριδάκη: Μας είχε δοθεί κάποια βιβλιογραφία να διαβάσουμε σχετικά με το τι είναι ένα αρχείο, πως οργανώνεται, με τι έχει να κάνει και σε αυτό βασίστηκε περισσότερο το θεωρητικό κομμάτι της εργασίας μου. Στο δεύτερο μέρος καταγράψαμε την εμπειρία μας, με τι ασχοληθήκαμε καθώς και με τι είδους πληροφορίες μπορεί να αντλήσει ο ιστορικός

από ένα αρχείο. Δυσκολίες ιδιαίτερες δεν αντιμετώπισα, ήταν κάτι που το βίωσα και αυτά που διάβασα στα βιβλία τα είδα και στην πράξη. Αυτό στο οποίο έπρεπε να δοθεί έμφαση και στην αρχή δεν του έδωσα ήταν στις πληροφορίες που μπορούμε να αντλήσουμε, ίσως δεν το προσέγγισα καλά, το παρεξήγησα αρχικά. Μετά μου εξήγησε και η κ. Γκαρά το να έχεις ένα έγγραφο στα χέρια σου δεν σημαίνει ότι σου παρέχει μόνο τις πληροφορίες τις οποίες καταγράφει, δηλαδή μια αίτηση δεν σου λέει μόνο ότι ο αιτών ζητούσε ανανέωση βιβλιαρίου υγείας, υπάρχουν σφραγίδες και ημερομηνίες τα οποία στο έγγραφο αυτό, κατά την έκδοσή του, δεν αποσκοπούσε αυτός που θα το αγοράσει να δει ποιος το υπογράφει ή από πού εκδόθηκε. Δευτερεύουσες πληροφορίες οι οποίες όμως μας δίνουν σημαντικότατα στοιχεία για την εποχή, τους οργανισμούς.

Κυράννα Παπακωνσταντίνου: Και εγώ πέρα από την βιβλιογραφία που μας είχε δώσει η κ. Γκαρά μας βοήθησαν πάρα πολύ και οι εργαζόμενοι εκεί με το να μας πουν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το αρχείο, την ιστορία του, το οποίο μπήκε στο πρώτο μέρος της εργασίας μου. Στη συνέχεια ανέπτυξα περισσότερο την εργασία που έκανα, με λεπτομέρειες καθώς έπρεπε να δώσω και τη δουλειά που κάναμε ορισμούς οι οποίοι για μένα ήταν άγνωστοι, πρώτη φορά τους συναντούσα, τα ευρετήρια, τα δελτία όλα αυτά που χρησιμοποιούνται μέσα στο αρχείο και τέλος την εμπειρία μου και πως το βίωσα. Ούτε εγώ αντιμετώπισα κάποια δυσκολία γιατί ήταν όλα πολύ αναλυτικά, μας τα παρουσίαζαν με πολύ ωραίο τρόπο αυτοί που δούλευαν εκεί και ήταν τόσο κατανοητά ώστε να μπορούμε να τα αποδώσουμε και στην εργασία. Περισσότερο και εγώ δυσκολεύτηκα στις πληροφορίες που παίρνει ένας ιστορικός γιατί παρόλο που ήρθαμε σε επαφή με κάποιους ερευνητές δεν μπορούσαμε να το δούμε από την σκοπιά που το βλέπουν αυτοί, το τι ζητούσαν. Εμείς κάναμε απλά την εργασία για να βγάλουμε το υλικό μας, επικεντρωμένοι στο στόχο, βλέπαμε το τι ζητούσε η αίτηση και παραμελούσαμε τις ημερομηνίες, τα ονόματα, αργότερα και όταν μας μίλησε η κ. Γκαρά τους έδωσα περισσότερο προσοχή.

Ελένη Γκαρά: Ίσως μπορούσαμε να συζητήσουμε το θέμα του τι ζητήθηκε σε σχέση με τις εργασίες και αν τα κατάφεραν και που όχι μετά, συνολικότερα.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου: Κάποιος άλλος αν θέλει να σχολιάσει. Λοιπόν ο πρώτος κύκλος ολοκληρώθηκε θα δώσουμε τη θέση μας στη κ. Γκαρά που είναι η υπεύθυνη του δεύτερου κύκλου.

4. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

Ελένη Γκαρά: Λοιπόν μπαίνουμε στον δεύτερο κύκλο των παρουσιάσεων, ήδη ξέρουν φυσικά ποιοι και ποιες είναι να έρθουν στο τραπέζι, ας έρθετε λοιπόν και θα σας παρουσιάσω στη συνέχεια, ελάτε. Χαίρομαι πάρα πολύ που από το δεύτερο κύκλο έχουν έρθει όλες οι ασκούμενες και ίσως ο συντονισμός να πρέπει να γίνει λίγο πιο σφιχτά. Νομίζω πάντως πως επειδή και αυτός ο κύκλος αφορά άσκηση σε αρχεία πολλά από τα θέματα ειπώθηκαν και προηγουμένως. Έχουμε τις ασκούμενες που ασκήθηκαν σε τρία αρχεία κατ' αρχήν στα Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης με προϊσταμένη την κυρία Στέλλα Σημαντήρη, δεν είναι κοντά μας. Στο Δημοτικό Αρχείο Πειραιά με προϊσταμένη την κυρία Λίτσα Μπαφούνη η οποία επίσης δεν μπόρεσε να έρθει και τέλος το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών με διευθυντή τον Σταύρο Ανεστίδη. Ας ξεκινήσουμε με τα Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης όπου ασκήθηκαν η Κανέλλα Κούλη, Χριστίνα Πετράκη και η Ειρήνη Τσελεμπή.

Χριστίνα Πετράκη: Μέσα από την ευκαιρία που μας δίνεται θα προσπαθήσουμε να σας παρουσιάσουμε την εμπειρία της θερινής μας πρακτικής το έτος 2004-2005. Όπως προαναφέρθηκε εργαστήκαμε στα Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης. Η πρώτη μας επαφή έγινε τέλη Ιουνίου με την κ. Σημαντήρη με την οποία συζητήσαμε τις ανάγκες και τις προσδοκίες των φιλανθρωπικών καταστημάτων εκείνη την περίοδο. Έπειτα μετά από μια συζήτηση, στην οποία παραβρέθηκε και η κ. Σταματογιαννοπούλου μας ανατέθηκε η αρχειοθέτηση του υλικού το οποίο κάλυπτε την περίοδο του 1800-1990. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί πως μόλις ήρθαμε για πρώτη φορά σε επαφή με το υλικό πανικοβληθήκαμε λίγο από τον αριθμό των βιβλίων αλλά και από το βιονό σκόνης που υπήρχε μέσα στο δωμάτιο που φυλάσσεται το αρχείο. Έπρεπε λοιπόν να δουλέψουμε πάνω στο ίδιο υλικό που δούλεψαν οι κοπέλες τις περσινής πρακτικής με τη διαφορά πως εμείς έπρεπε να κάνουμε ένα είδος αναγνώρισης των βιβλίων ούτως ώστε να τους δώσουμε τίτλο, να βρούμε το θέμα, να περιγράψουμε το μέγεθος και το υπόστρωμα των βιβλίων, να αναφερθούμε στη χρονική περίοδο που καλύπτουν και τέλος να παρουσιάσουμε το περιεχόμενο του κάθε βιβλίου. Από την άλλη τα κορίτσια πέρσι έκαναν ένα είδος πακεταρίσματος των βιβλίων δίνοντάς τους κάποιον τίτλο ο οποίος όπως διαπιστώσαμε πολλές φορές ήταν λανθασμένος. Επομένως έπρεπε να διορθωθεί από εμάς. Κάτι τέτοιο είναι απόλυτα δικαιολογημένο γιατί δεν τους είχε ανατεθεί όπως σε εμάς η ανάγνωση και η αρχειοθέτηση του υλικού αλλά ένα είδος περιποίησης του υλικού.

Κανέλλα Κούλη: Η εργασία μας δεν τελειώνει εδώ καθώς με αντίπαλο το χρόνο καταφέραμε όχι μόνο να ολοκληρώσουμε την κωδικοποίηση όλων των βιβλίων αλλά και να προβούμε στην αρχειοθέτηση αυτών με βάση της χρονολογίες στα ράφια του αρχείου. Σήμερα αξίζει να πούμε πως όλα αυτά βρίσκονται εκτυπωμένα και βιβλιοδεμένα σε χρονολογική σειρά αλλά και σε ηλεκτρονική μορφή στα Φιλανθρωπικά καταστήματα. Αξίζει να το δείξουμε, αυτή είναι η δουλειά μας, αυτό ακριβώς το πακέτο βρίσκεται και στα Φιλανθρωπικά καταστήματα. Εδώ μέσα υπάρχει παρουσίαση του περιεχομένου του κάθε βιβλίου, οι χρονολογίες τις οποίες καλύπτει, ο τίτλος, το θέμα όπως προανέφερε η Χριστίνα. Θεωρούμε φυσικό πολλοί από εσάς όπως και εμείς στις αρχές άλλωστε τη σχέση που μπορεί να είχαν οι σπουδές μας με τη δουλειά που κάναμε, όμως όσο περίεργο ή παράξενο και αν ακούγεται αυτό η γνώση που αποκομίσαμε από την πρώτη στιγμή που ξεκινήσαμε, αυτά τα τέσσερα χρόνια στη σχολή έρχονταν μπροστά μας. Για να γίνει πιο κατανοητό αυτό, εννοούμε πως από το πρώτο βιβλίο που έπιασε η κάθε μια στα χέρια της αντίκρισε πράγματα που ήδη είχε διδαχθεί.

Πάντως για την αρχειοθέτηση του υλικού που υπήρχε στο ίδρυμα πρέπει να πώ ότι μια τέτοια προσπάθεια ήταν δύσκολη μα και σημαντική συνάμα. Καταρχήν, δύσκολη λόγω της απειρίας μας, διότι έως τότε είχαμε μείνει στο θεωρητικό κομμάτι των σπουδών μας το οποίο δεν είχαμε εφαρμόσει στη πράξη και κατά δεύτερο, λόγω των καλλιγραφικών που είχαν τα βιβλία, λόγω του ότι ήταν χειρόγραφα τα περισσότερα, η πέννα που χρησιμοποιούσαν και ο χρόνος που είχε περάσει γιατί όπως ανέφερε και η Χριστίνα μελετήσαμε βιβλία από το 1800. Όλα αυτά έκαναν τα βιβλία να είναι δυσανάγνωστα αλλά ήταν και σημαντική διότι έπρεπε να επωμισθούμε την προσπάθεια αυτή και να επιτύχουμε.

Ειρήνη Τσελεμπή: Από την άλλη στο δεύτερο σκέλος έπρεπε να επιλέξουμε ένα θέμα για την εργασία μας. Η όλη προεργασία μπορούμε να πούμε πως ήταν συναρπαστική διότι έπρεπε να αναλάβουμε διπλό ρόλο. Το ρόλο των ερευνητριών και το ρόλο των ανθρωπολόγων, όσο περίεργο και αν ακούγεται εμείς αισθανθήκαμε έτσι. Έπρεπε μόνες μας να ψάξουμε να βρούμε το υλικό που σχετίζεται με το θέμα επιλογής μας, να το συλλέξουμε και να το επεξεργαστούμε. Έπειτα με βάση αυτά τα στοιχεία και συνδυάζοντάς τα με τις πανεπιστημιακές μας γνώσεις μπορέσαμε να οδηγηθούμε σε συμπεράσματα και υποθέσεις. Επιδιώκοντας πάντα να μην αποκλίνουμε από το υπό μελέτη θέμα μας. Ελπίζουμε ότι τα καταφέραμε αρκετά καλά τουλάχιστον για πρώτη φορά. Μέσα από αυτή την εργασία ευελπιστούμε να φανεί η προσπάθεια μας.

Φτάνοντας στο σήμερα λοιπόν μετά από τους μήνες που μεσολάβησαν τα αισθήματά μας είναι σύνθετα. Ζήσαμε και οι τρεις μαζί για πρώτη φορά σε έναν εργασιακό χώρο με κανονικό ωράριο, με αρκετά προβλήματα που αφορούσαν την δουλειά μας τα οποία βέβαια ξεπεράστηκαν. Θέλουμε βέβαια να προτρέψουμε κάθε συμφοιτητή μας να δηλώσει συμμετοχή στην θερινή άσκηση με τη σιγουριά πως όλα τα προβλήματα έχουνε λύσεις. Κλείνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσουμε τον φορέα και την κ. Σημαντήρη, την κ.Σταματογιαννοπούλου για τη στήριξη και τη βοήθεια που μας προσέφερε και την συμφοιτήτριά μας Κατερίνα Κουβέλη για την πολύτιμη βοήθειά της. Να πούμε πως είχαμε πρόβλημα με τον υπολογιστή, δεν είχαμε υπολογιστή, όταν καταφέραμε να βρούμε όσο αποθηκεύαμε αυτά που γράφαμε χάνονταν κατά κάποιο τρόπο. Έτσι είχαμε χάσει μεγάλο μέρος της εργασίας μας και η Κατερίνα και μας βοήθησε στην δακτυλογράφηση αλλά μας έφερνε και τον φορητό υπολογιστή της στη δουλειά.

Ελένη Γκαρά: Ευχαριστούμε πάρα πολύ για την ωραία και οργανωμένη συνεργατική παρουσίαση και χαίρομαι πολύ γιατί αυτό που καταλαβαίνω εκτός από το ότι προσωπικά η κάθε μια αποκόμισε από την άσκηση της, δουλέψατε καλά και σαν ομάδα η οποία επεκτάθηκε και σε άλλους, λοιπόν, θα πούμε περισσότερα στη συζήτηση. Θα κάνουμε μια γενικότερη συζήτηση στο τέλος.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου: Απλά να σημειώσουμε ότι ήταν ένας άλλος τύπος δουλειάς. Μια διαφορετική δομή του φορέα από αυτές που αναφέραμε. Είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση την οποία δεν θα ξανασυναντήσουμε. Έχει πολύ ενδιαφέρον και να το κρατήσουμε.

Έφη Πλεξουσάκη: Έχει σημασία να το κρατήσουμε γιατί εγώ θα ήθελα να μιλήσουμε και λίγο περισσότερο για τα προβλήματα.

Ελένη Γκαρά: Τότε θα μπορούσαμε να το ξεκινήσουμε τώρα και αφήνουμε ίσως κάποια γενικότερα προβλήματα στο τέλος.

Κανέλλα Κούλη: Επειδή η κ. Σταματογιαννοπούλου ήταν μαζί μας όλο αυτό τον καιρό, άκουγε τα προβλήματα και τα παράπονά μας, της έχουμε δείξει και την δουλειά που κάναμε, γι' αυτό φέραμε και εδώ την εργασία μας για όποιον ενδιαφέρεται να την κοιτάξει.

Ελένη Γκαρά: Υπάρχει μια ερώτηση

Μιχάλης Βαρλάς: Θα ήθελα να μας πείτε λίγο για το περιεχόμενο του κειμένου, με τι υλικό δηλαδή δουλεύατε στα Φιλανθρωπικά καταστήματα.

Ευανθία Τσελεμπή: Το υλικό τους ήταν πλούσιο αλλά ως επί τον πλείστον επικεντρωνόταν στα ορφανά περισσότερο, καταρχήν παλιά λειτουργούσε σαν νοσοκομείο, φρόντιζαν

άπορους και ορφανά που τα μεγάλωναν εκεί ή για να τα δώσουν προς υιοθεσία. Επίσης είχε καθολικά βιβλία που μιλούσαν για έσοδα και έξοδα των φιλανθρωπικών καταστημάτων. Το βασικότερο ήταν αυτό για τα ορφανά και τα έκθετα.

Έφη Πλεξουσάκη: Τι είδους έγγραφα ήταν αυτά;

Ευανθία Τσελεμπή: Ήταν έγγραφα υιοθετήσεως, αιτήσεις και πράξεις, τα επίσημα έγγραφα.

Ελένη Γκαρά: έχουμε μια ερώτηση από πίσω.

[...]

Μαρία Σταματογιαννοπούλου: Κάνει την πτυχιακή της στη Φιλανθρωπία με τον κ. Εξερτζόγλου και έκανε έρευνα στα Φιλανθρωπικά καταστήματα Μυτιλήνης. Και ήθελα και εγώ να πω κάτι η εικόνα που έδωσες, μας αφήνει την εντύπωση ότι είναι ένα αρχείο πολύ πλούσιο σε σχέση με τα ορφανά που δεν νομίζω πως είναι ακριβώς έτσι. Έχει πολύ αποσπασματικό υλικό, έχει για τους μισθούς για κάποιες πράξεις υιοθεσίας, είναι ιδιαίτερα αποσπασματικό και όχι πλούσιο. Τώρα ένα άλλο μεγάλο μέρος του υλικού αφορά τις διάφορες εκπαιδευτικές δομές που υπάρχουν, τα σχολεία μέχρι το 1912 και τα οποία υπάγονταν στην εποπτεία των φιλανθρωπικών καταστημάτων. Γι' αυτό υπάρχουν πλούσια στοιχεία για τα σχολεία, έσοδα, έξοδα, πως χτίστηκαν, τους δασκάλους, προσλήψεις, απολύσεις. Και τέλος ένα άλλο μέρος αφορά τα ακίνητα και τη διαχείριση τους, το λάδι και άλλα. Είναι μεγάλο μέρος η διαχείριση των ακινήτων, η περιουσία τους δηλαδή. Υπάρχουν και για το νοσοκομείο, η έννοια φιλανθρωπία επειδή το έθεσες έτσι, δεν είναι τόσο καθαρά προσανατολισμένο ως φιλανθρωπική δραστηριότητα, είναι απλά οι δραστηριότητες των φιλανθρωπικών καταστημάτων.

Ελένη Γκαρά: Η κ. Πλεξουσάκη έχει μια ερώτηση

Έφη Πλεξουσάκη: Θα ήθελα αν μπορούν να μας πουν οι ασκούμενες τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν σε σχέση με τα χαρακτηριστικά αυτού του αρχείου.

Κανέλλα Κούλη: Στην αρχή τουλάχιστον όταν είδαμε το χώρο, ο χώρος ήταν μικρός εγώ προσωπικά και όπως μου είπαν και οι κοπέλες δεν είχαμε προηγούμενη επαφή με αρχείο. Γνωρίσαμε αργότερα πως η σκόνη που συναντήσαμε είχε σχέση με το αρχείο, εντάξει. Τρομάξαμε στην αρχή με το μέγεθός του και όταν μας είπαν να κάνουμε αρχειοθέτηση δεν ξέραμε ακριβώς τι ήταν αυτό που έπρεπε να κάνουμε, λέμε τι είναι αυτό. Το συζητούσαμε κιόλας μετά και δεν είχαμε ιδέα τι θα κάνουμε τελικά. Εντυχώς η κ. Σταματογιαννοπούλου μας έδωσε το διεθνές ευρωπαϊκό πρότυπο και έτσι ακολουθήσαμε αυτή τη μέθοδο. Τα προβλήματά μας ήταν ο χώρος το οποίο όμως λύθηκε εφόσον μας έδωσαν αργότερα ένα δωμάτιο το οποίο το τακτοποιήσαμε όπως μας βόλευε

εμάς καλύτερα για να εργαζόμαστε άνετα . Ένα δεύτερο πρόβλημα ήταν ότι δεν είχαμε υπολογιστή, όσοι υπήρχαν εκεί ήταν ήδη πια σμένοι από τους εργαζόμενους και δεν μπορούσαμε να τους απασχολούμε οπότε και εμείς στην αρχή πηγαίναμε στους υπολογιστές του πανεπιστημίου. Είχαμε καθορίσει μια μέρα όπου είχαμε μαζέψει δουλειά σε χειρόγραφα και πηγαίναμε να την δακτυλογραφήσουμε. Μετά μας είπαν να μας δώσουν έναν υπολογιστή που είχαν αλλά λόγω παλαιότητας είχε προβλήματα, γι' αυτό και τον άλλαξαν κιόλας. Ενώ δηλαδή αποθηκεύαμε ξαφνικά εξαφανίζονταν όλα, ευτυχώς ήρθε η Κατερίνα και μας έδωσε τον φορητό της.

Ενανθία Τσελεμπή: Πάντως αυτή ήταν σημαντική δυσκολία γιατί χάσαμε μεγάλο μέρος της δουλειάς μας. Ξαφνικά έσβησε μια μέρα η οθόνη του υπολογιστή και μαζί εξαφανίστηκαν όλα όσα είχαμε γράψει και αποθηκεύσει.

Ελένη Γκαρά: Εδώ πάντως είναι μια διαφορετική περίπτωση, είναι ένα αρχείο που δεν είναι ιδιαίτερα οργανωμένο. Πάντως βλέποντας σε μια πιθανή προοπτική αξιοποίησης της εμπειρίας αυτής σε κάποιον εργασιακό χώρο θα πρέπει να πούμε ότι υπάρχουν πάρα πολλά αρχεία που παρουσιάζουν αντίστοιχες δυσκολίες. Απ' ότι βλέπουμε η κ. Σημαντήρη είναι κοντά μας οπότε θα την καλέσουμε να μας μιλήσει.

Στέλλα Σημαντήρη: Πρώτα απ' όλα να σας μεταφέρω τους χαιρετισμούς του μητροπολίτη να σας διαβάσω και ένα κειμενάκι. «Με ιδιαίτερη χαρά και τιμή χαιρετίζω τους παρευρισκομένους στην ημερίδα με θέμα Θερινή πρακτική άσκηση 2004-2005. Οι φοιτήτριες Τσελεμπή, Πετράκη και Κούλη εργάστηκαν στα Φιλανθρωπικά Καταστήματα Μυτιλήνης με αντικείμενο το διαχωρισμό του αρχείου μας σε κατηγορίες και την ταξινόμηση του κατά χρονολογική σειρά περιγράφοντας περιληπτικά το περιεχόμενο του κάθε βιβλίου με βάση τα διεθνή πρότυπα αρχειακής περιγραφής. Το κύριο αντικείμενο της εργασία τους ήταν η περιγραφή της προσφοράς των Φιλανθρωπικών Καταστημάτων Μυτιλήνης κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα. Η δουλεία σας πολύ σημαντική διότι σήμερα γνωρίζουμε πιο αναλυτικά το περιεχόμενο του αρχείου μας καθώς και τις ενότητες που αυτό περιλαμβάνει. Σήμερα κάθε ενδιαφερόμενος μελετά ότι βιβλιογραφία των ενδιαφέρει χωρίς να χρειάζεται να ψάξει όλο το αρχείο. Με τη δική σας έρευνα βγήκαν στην επιφάνεια στοιχεία άγνωστα σε πολλούς, χρήσιμα όμως για όποιον ενδιαφέρεται. Συγχαρητήρια στην καθηγήτρια Μαρία Σταματογιαννοπούλου και στα παιδιά γιατί εργάστηκαν συστηματικά, με ήθος, ευγένεια με πλήρη σεβασμό στους κανόνες λειτουργίας του ιδρύματος. Η συνεργασία μαζί σας μας έδωσε ιδέες και προσανατόλισε τη σκέψη μας για την περαιτέρω αξιοποίηση του υπάρχοντος ήδη υλικού,

Θα ήθελα η συνεργασία με το πανεπιστήμιο να μην σταματήσει μόνο στο επίπεδο θερινής πρακτικής άσκησης αλλά να προχωρήσει σε λεπτομερή καταγραφή, ομαδοποίηση, ψηφιοποίηση και ανάδειξη του αρχείου μας ώστε ευκολότερα και χωρίς άλλη καταστροφή στο αρχειακό υλικό να τροφοδοτήσει εργασίες, μελέτες, έρευνες με θέματα κοινωνικού, εκπαιδευτικού, πολιτιστικού περιεχομένου. Σας εύχομαι τέλος ένα ευτυχές και δημιουργικό νέο ακαδημαϊκό έτος. Με ευχές, ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου Μυτιλήνης, Ιάκωβος.

Ελένη Γκαρά: Ευχαριστούμε πολύ που μας μεταφέρατε το μήνυμα .

Στέλλα Σημαντήρη: Εγώ να σας πω τώρα και τη δική μου ιδέα, χωρίς να ξέρω τι είπαν τα κορίτσια, προχθές που έφεραν την εργασία τους την οποία τη διάβασα με πολύ προσοχή και θα σταθώ στο τέλος για να σας διαβάσω τις εντυπώσεις τους, λέει: το ότι η δουλειά που έπρεπε να επιτελέσουμε μας ευχαριστούσε και μας ταύτιζε προσωρινά με επαγγελματίες αρχειονόμους μας έκανε να συνειδητοποιήσουμε πως μια τέτοια εργασία δεν βρισκόταν τελικά τόσο έξω από τις δυνατότητες και τις επιθυμίες μας επομένως δεν θα μας πείραζε να εργαστούμε σε έναν τέτοιο τομέα αργότερα κανονικά πλέον με ένα μηνιαίο μισθό από το φορέα και όχι από το πανεπιστήμιο. Πέρα λοιπόν από τις φυσικές δυσκολίες που διάβασα εδώ και φαντάζομαι πως θα είπατε παρόμοια πράγματα, η συνεργασία μας πέτυχε και είχε καλά αποτελέσματα και για τις δύο πλευρές, ας δούμε λοιπόν πρώτα εμάς. Εμείς κάναμε ένα βήμα παραπάνω, αξιοποιήσαμε, αναδείξαμε το υλικό που υπάρχει και η δική σας δουλειά θα χρησιμοποιηθεί και από τους επόμενους σαν πυξίδα αναζήτησης της δικής τους δουλειάς, γιατί αυτό που φτιάξατε όποιος θέλει μπορεί να ανατρέχει στο υλικό που τον ενδιαφέρει χωρίς να ανατρέχει σε όλο το υλικό. Εσάς τώρα σας δόθηκε η ευκαιρία να χρησιμοποιήσετε και να βελτιώσετε τις επιστημονικές σας γνώσεις και να κάνετε πράξη αυτά που διδαχθήκατε. Έτσι το καλό κλίμα συνεργασίας που υπήρχε μεταξύ σας και αυτό ήταν που σας ζήτησα από την αρχή, ισχύς εν τη ενώσει, πολλές ιδέες πάνω στο τραπέζι πάντα φέρνουν ένα καλύτερο αποτέλεσμα. Η πρακτική άσκηση σας ωρίμασε και σας έφερε σε επαφή με ένα μεγάλο ακόμα κεφάλαιο στη ζωή σας που λέγεται εργασία. Να δουλέψετε έξω από το χώρο του πανεπιστημίου έχοντας κάποιο εργοδότη με απαιτήσεις τις οποίες οφείλετε να ικανοποιήσετε. Μετά λοιπόν από την πρακτική άσκηση και αυτό είναι το πιο σημαντικό που θα πρέπει να σταθείτε τώρα, δεν θα υπάρχει ο καθηγητής σας τώρα να σας βοηθά, αλλά εσείς θα πρέπει με τις δικές σας δυνάμεις και τις γνώσεις που έχετε πάρει να σταθείτε στην κοινωνία να βρείτε δουλειά και να προσφέρετε παραγωγικά, αυτό είναι το

σημαντικότερο και αυτό που θα σας μείνει από την πρακτική άσκηση. Λοιπόν εγώ να σας ευχαριστήσω και σας εύχομαι και εγώ ένα καλό ακαδημαϊκό έτος και ελπίζω στην επόμενη συνεργασία μας.

Ελένη Γκαρά: Ευχαριστούμε πολύ και για τα θετικά σχόλια για τις φοιτήτριες και για τη διάθεση για διεύρυνση της συνεργασίας με το πανεπιστήμιο καθώς και που θέσατε με τόσο ωραίο τρόπο την εργασιακή διάσταση της πρακτικής εργασίας ως προετοιμασίας για μελλοντική ένταξη στον εργασιακό χώρο, ζητήματα που μπορούμε να κρατήσουμε και για την μετέπειτα συζήτηση μας.

Στέλλα Σημαντήρη: Φεύγοντας να δώσω ένα αναμνηστικό δώρο στα κορίτσια, είναι τα χριστιανικά μνημεία της πόλεως της Μυτιλήνης, είναι ένα πολύ ωραίο βιβλίο στα ελληνικά και στα αγγλικά. Να σας χαιρετήσω.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου: Κυρία Σημαντήρη θα ήθελα να αναφέρω πως η περίπτωση του δικού σας φορέα είναι λίγο διαφορετική από άλλους που συναντήσαμε, δεν είναι ένα οργανωμένο αρχείο όπως στη περίπτωση των ΓΑΚ ή του αρχείου Μακεδονίας. Είναι ένα αρχείο που και εσείς τώρα προσπαθείτε να δείτε πως μπορεί να ταξινομηθεί, να ψηφιοποιηθεί, άρα οι δυσκολίες ισχύουν εξίσου και για εσάς εκτός από τα παιδιά. Και χαιρόμαι απ' ότι φαίνεται από το αποτέλεσμα η φετινή πρακτική ήταν μια πολύ καλή προσπάθεια οργάνωσης

Έφη Πλεξουσάκη: Αν μου επιτρέπεις Μαρία θα ήθελα να πω πως η πρακτική άσκηση έχει το νόημα οι ασκούμενοι να πάνε σε ένα φορέα, σε ένα εργασιακό περιβάλλον, όπου υπάρχουν τα μέσα, τα κατάλληλα για να μπορούν οι φοιτητές να εργαστούν . Στην δική σας περίπτωση όμως και απ' ότι έχω καταλάβει, δεν έχουμε αυτό.

Στέλλα Σημαντήρη: Για να δώσω να καταλάβετε τα Φιλανθρωπικά καταστήματα Μυτιλήνης είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου που δεν έχει να κάνει τίποτα με αρχείο δηλαδή οι δουλειές του είναι διαφορετικές. Η συντήρηση ενός γηροκομείου, πρότυπο πανελλαδικά, να διαχειριζόμαστε την αγροτική και αστική ιδιοκτησία που έχουμε, να δίνουμε υποτροφίες για μεταπτυχιακά και διδακτορικά σε λέσβιους φοιτητές, να δίνουμε βοηθήματα σε απόρους και γενικώς η δουλειά μας δεν είναι να ασχολούμαστε με το αρχείο το οποίο αφορά την ιστορία των καταστημάτων. Δεν είναι λοιπόν η δουλειά μας το αρχείο, θέλουμε βέβαια την ανάδειξή του την αξιοποίησή του αλλά για να ενημερωθούμε και εμείς και όλος ο κόσμος για την πορεία του φορέα.

Ελένη Γκαρά: Ευχαριστούμε πολύ είναι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο αυτό που δίνετε στη τοποθέτησή σας, είναι εμφανές ότι αρχειακή δουλεία δεν σημαίνει μόνο εντάσσομαι σε ένα οργανωμένο αρχείο άλλα ότι οργανώνω το αρχείο ενός οργανισμού ο οποίος μπορεί να είναι μια δημόσια υπηρεσία, ένα σχολείο ή ένας ιδιωτικός οργανισμός ή κάποιος ιδιωτικός φορέας όπως το αρχείο Εργάνη.

Μαρία Σταματογιαννοπολύλον: Εγώ με τη σειρά μου θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Σημαντήρη γιατί τα τελευταία χρόνια έχει ανοίξει το αρχείο και έχει φιλοξενήσει για την έρευνά τους πολλούς φοιτητές, μεταπτυχιακούς και για οποιαδήποτε ανάγκη και αν προκύψει μας δέχεται πάντα για να εργαστούμε στο αρχείο τους. Το αρχείο είναι ανοιχτό σε εμάς και θέλω πολύ να την ευχαριστήσω για αυτό.

Στέλλα Σημαντήρη: Και κάτι άλλο τελευταίο στους καθηγητές απευθυνόμενη περισσότερο, αν δείτε κάποιο πρόγραμμα ψηφιοποίησης αρχείου, μας ενδιαφέρει πάρα πολύ.

Ελένη Γκαρά: Και εμάς μας ενδιαφέρει αλλά μάλλον χάσαμε το τραίνο, ευχαριστούμε. Λοιπόν θα ήθελα να παρακαλέσω να μας μιλήσουν για τις εμπειρίες τους οι κοπέλες που ασκήθηκαν στο Δημοτικό Αρχείο Πειραιά, η Νικολέτα Σουπιώνη δεν είναι μαζί μας, ας έρθει η Βασιλική Ελευθεράκη.

Βασιλική Ελευθεράκη: Η Νικολέτα είναι στην Κέρκυρα και δεν μπόρεσε να έρθει.

Ελένη Γκαρά: Μάλιστα, αυτό που θα μας παρουσιάσετε είναι η προσωπική σας εμπειρία ή έχετε συνεννοηθεί;

Βασιλική Ελευθεράκη: Η προσωπική μου. Ξεκινώντας την περιγραφή μου για την εμπειρία μου στο Δημοτικό αρχείο Πειραιά θα ήθελα να ευχαριστήσω τόσο τις προϊσταμένες μου όσο και όλους τους υπόλοιπους εργαζόμενους του αρχείου για την βοήθεια και την άψογη συνεργασία τους. Καθώς επίσης και την Πολιογιωργάκη Βαρβάρα, την ασκούμενη στο αρχείο το προηγούμενο έτος, η οποία μας βοήθησε πάρα πολύ, μας υπέδειξε τον τρόπο που εργάστηκε εκείνη πέρσι, για να αρχειοθετήσει το υλικό και να μας έδωσε συμβουλές για να κάνουμε γρηγορότερα και αποτελεσματικότερα τη δουλεία μας. Όταν κατέθεσα αίτηση για την πρακτική μου άσκηση ρώτησα κάποιους συναδέλφους μου που είχαν κάνει πρακτική τον προηγούμενο χρόνο να μου δώσουν μια περιγραφή, μια εικόνα. Πολλοί μου απάντησαν «έλα μωρέ θα πηγαίνεις το πρωί, θα φεύγεις το απόγευμα, θα πάρεις το χαρτί και αυτό ήταν όλο». Στο αρχείο όμως Πειραιά τα δεδομένα ήταν τελείως διαφορετικά. Από την αρχή που το επισκέφθηκα ξεκίνησε για

μένα μια διαδικασία συγκομιδής γνώσεων και εργασιακής εμπειρίας. Εργάστηκα στο τμήμα προσκτήσεων και ιδιωτικών συλλογών, φωτογραφικό αρχείο του ιδρύματος. Ανέλαβα την ταξινόμηση και καθαρογράφηση των περιοδικών του αρχείου. Αυτή η υποχρέωση που μου ανατέθηκε με βοήθησε να κατανοήσω πως ένα ιστορικό αρχείο αποτελεί σημαντική πηγή γνωστικού πλούτου για την καταγραφή της ιστορίας.

Τόσο ο επιβλέπων καθηγητής μου όσο και οι προϊσταμένες μου μετά από συζητήσεις με βοήθησαν να κατανοήσω το διττό χαρακτήρα της πρακτικής άσκησης τον οποίο αρχικά δεν είχα αντιληφθεί. Για μένα το αρχείο αποτέλεσε πηγή ερευνητικής εργασίας και ταυτόχρονα τη πρώτη μου επαφή με εργασιακό χώρο. Μέσα από το διαχωρισμό των περιοδικών προσπάθησα να γνωρίσω την ιστορία του Πειραιά. Δεν περίμενα να μπορούν να προκύψουν τόσα πολλά συμπεράσματα για την ιστορία μιας πόλης μονάχα μέσα από αυτό το ποσοστό των περιοδικών εκδόσεων. Μέσα από αυτή μου την εμπειρία και με τη βοήθεια της κ. Αναγνωστοπούλου και της κ. Μπαφούνη είδα μπρος τα μάτια μου να ξεδιπλώνεται όλη η ιστορία του Πειραιά.

Αφού ολοκλήρωσα την κατηγοριοποίηση των περιοδικών ασχολήθηκα λίγο και με την τακτοποίηση του αρχείου «Κρίτωνος Δηλαβέρη». Πρόκειται για ένα αρχείο της οικογένειας Κρίτωνος Δηλαβέρη και της κεραμουργικής βιωμηχανίας. Αποτελείται από ογκώδεις φακέλους που περιλαμβάνουν χειρόγραφα, αλληλογραφία, ημερολόγιο, φωτογραφίες, αρχιτεκτονικά και μηχανολογικά σχέδια, παρτιτούρες και βιβλία καθώς επίσης και έγγραφα του συνδέσμου Γηγενών Πειραιωτών και του Ερυθρού Σταυρού. Ο Κρίτων Δηλαβέρης άφησε το 1972 όλη του την περιουσία στο δήμο Πειραιά Το 1986 το οικογενειακό του αρχείο περιήλθε στο Ιστορικό αρχείο του Δήμου. Αυτή η διαδικασία με βοήθησε να κατανοήσω πόσο σημαντικά είναι κάποια αντικείμενα για ένα ιστορικό αρχείο, τα οποία εμείς στη καθημερινή μας ζωή τα πετάμε στα καλάθια των σκουπιδιών. Οι προϊσταμένες μου εξήγησαν πως για να επιτευχθεί η κατασκευή ενός ιστορικού αρχείου χρειάζεται η συγκομιδή και των πιο απίθανων πραγμάτων. Από τις συζητήσεις καθώς και από την καθημερινή μου εμπειρία έμαθα και κατανόησα τις διαδικασίες που ακολουθούνται τόσο για να στηθεί όσο και να λειτουργήσει ένα ιστορικό αρχείο .

Ελένη Γκαρά: Ευχαριστούμε πάρα πολύ και εδώ έχουμε βεβαίως ένα συγκροτημένο αρχείο παρ'όλα αυτά μια διαφορετική περίπτωση εργασίας και όπως καταλαβαίνουμε οι εμπειρίες ήταν αντίστοιχα θετικές όπως και των άλλων παιδιών. Θέλει κάποιος να ρωτήσει κάτι.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης: Θα ήθελα να ρωτήσω στο βαθμό που σας δινόταν η δυνατότητα να παρακολουθείτε, εκτός από τη δική της εργασία, παράλληλες εργασίες ποιο ήταν το κλίμα ενός τέτοιου αρχείου όπως αυτό του Πειραιά, ενδεχομένως από τα πιο πλούσια αρχεία της χώρας με εξαιρετική δυναμική. Τι παράλληλες εργασίες πραγματοποιούνταν εκείνη την περίοδο, σε επίπεδο ταξινόμησης όσο και σε επίπεδο δραστηριότητας, κάποιες εκθέσεις ενδεχομένως.

Βασιλική Ελευθεράκη: Όσο εγώ έκανα διαχωρισμό των περιοδικών κάποιος άλλος υπάλληλος έκανε αποδελτίωση Πειραιϊκών εφημερίδων, άλλοι κάνανε αρχειοθέτηση του αρχείου Δηλαβέρη, οι προϊστάμενες μου ετοίμαζαν μια έκθεση για τις αρχές Νοέμβρη στην οποία εκτέθηκε και η δική μου δουλειά και της Νικολέτας. Συνεχώς επισκέπτονταν το αρχείο συγγραφείς, μεταπτυχιακοί φοιτητές, καθηγητές για να βρουν στοιχεία χρήσιμα για τις εργασίες τους. Όπως είπατε και εσείς είναι πάρα πολύ πλούσιο αρχείο, έχει πολλά πράγματα, λαμβάνει επίσης πολλές δωρεές, περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία που καθιέρωσαν τον Πειραιά ως δήμο και τη μεταφορά της πρωτεύουσας. Πολλά στοιχεία επίσης για το λιμάνι, για τη μετανάστευση, τη Μικρασιατική καταστροφή.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης: Νομίζω ότι έχει σημασία να τονίζουμε τέτοιου τύπου πληροφορίες. Είναι στην ευχάριστη θέση να έχει στην κατοχή του από το 1830 μέχρι και σήμερα ότι έχει σχέση με το δήμο.

[...]

Βασιλική Ελευθεράκη: Η εμπειρία μου στο αρχείο του Πειραιά με έκανε να καταλάβω πως αυτή η ακαταστασία είναι ίδιον όλων των αρχείων. Καθημερινά έρχεται καινούργιο υλικό. Η κ. Μπαφούνη συγκεκριμένα παρομοίασε τους εαυτούς τους με ρακοσυλλέκτες, αν σκεφτείτε ότι λίγο καιρό πριν πάμε εμείς είχαν φέρει κάτι βιβλία από ένα παλαιοπωλείο, ακόμη και την ταμειακή μηχανή, όλα αυτά δεν θα μπορούσαν να είναι καθαρά. Εκτός από τη σκόνη, η οποία στην αρχή μας ξένισε μπορώ να πω ότι δεν είχαμε κάποιο άλλο πρακτικό πρόβλημα, κυρίως γιατί είχαμε η κάθε μια την υπεύθυνη όπου ότι απορία είχαμε ήταν μαζί μας και μας βοηθούσε πάρα πολύ. Ακόμα και όταν έφευγε για εξωτερικές δουλειές περνούσαν να μας ρωτήσουν αν χρειαζόμαστε κάτι. Ήταν και άλλη μια κοπέλα, τελειόφοιτος φιλολογίας, 4 μήνες εκεί η οποία μας βοηθούσε καθώς επίσης και η Βαρβάρα πάρα πολύ. Δεν είχαμε ουσιαστικά προβλήματα, λειτουργεί πολύ καλά το αρχείο.

Εφη Πλεξουσάκη: Αυτό που είπατε για τη βοήθεια που σας πρόσφερε η ασκούμενη της προηγούμενης χρονιάς στο αρχείο ήταν πολύ σημαντικό.

Βασιλική Ελευθεράκη: Ναι εργαζόταν σαν εθελόντρια εφέτος και ενώ ήταν σε διακοπές, φρόντισε να γυρίσει την ημερομηνία που πήγαμε για να είναι εκεί και να μας βοηθήσει.

Έφη Πλεξουσάκη: Άρα η ίδια διατήρησε μια σχέση με το φορέα που εργάστηκε και μετά το τέλος της πρακτικής της άσκησης. Αυτό ακριβώς νομίζω πως είναι το πιο σημαντικό που μπορούμε να πετύχουμε μέσα από το πρόγραμμα της θερινής πρακτικής.

Γιάννης Γιανιτσιώτης: Χωρίς να φανώ αυτός που προωθεί αυτό το συγκεκριμένο αρχείο, ήθελα να πω ότι υπάρχει μια σημαντική λεπτομέρεια εδώ. Η κ. Πολιογιωργάκη εργάστηκε πέρσι μέσω της πρακτικής στο συγκεκριμένο αρχείο και στη συνέχεια ως εθελόντρια για ένα χρονικό διάστημα, σήμερα όμως εργάζεται με σύμβαση στο αρχείο. Έχει ενταχθεί δηλαδή στο εργασιακό περιβάλλον του αρχείου και έχει σημασία να πούμε πως υπάρχει αυτή η δυνατότητα, άνθρωποι οι οποίοι απασχολήθηκαν μέσω της πρακτικής σε ένα φορέα να προσληφθούν κάτω από ένα συγκεκριμένο πλαίσιο από τον ίδιο χώρο.

Ελένη Γκαρά: Γενικώς ως προς αυτό θα ήθελα και εγώ να πω ότι, αν και το τμήμα δεν έχει κάποιο θεσμικό τρόπο για να συνεισφέρει αλλά σαφέστατα στο βαθμό που οι εμπειρίες είναι θετικές και στο βαθμό που εσείς θα το επιδιώξετε να διατηρήσετε σχέσεις με το φορέα αυτή η σχέση ενώ στην αρχή είναι σε εθελοντική και άτυπη βάση, μπορεί να εξελιχθεί σε κάτι πιο θεσμοποιημένο, σε κάποιου είδους εργασιακή σχέση. Αυτή η δυνατότητα υπάρχει και το λέω σε εσάς που μόλις τελειώσατε την πρακτική σας αλλά και σε όποιον ενδιαφέρεται να καταθέσει αίτηση σε μια από τις επόμενες χρονιές. Να πάμε τώρα στην τελευταία ενότητα, είναι οι δεσποινίδες Ευαγγελία Κοτζαμάνη και Ευγενία Χανδρινού οι οποίες ασκήθηκαν στο Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών υπό τη διεύθυνση του κυρίου Σταύρου Ανεστίδη.

Ευγενία Χανδρινού: Η πρακτική μας έγινε στο κέντρο Μικρασιατικών σπουδών, στη Πλάκα στην Αθήνα. Το κέντρο ιδρύθηκε από το ζεύγος Μέλπω και Οκτάβιο Μερλιέ και έγινε λίγο μετά την Μικρασιατική καταστροφή, μόλις άρχισαν να έρχονται οι πρόσφυγες στην Αθήνα. Στο κέντρο υπάρχουν πάρα πολλά βιβλία, λεξικά, εγκυκλοπαίδειες και μεγάλο φωτογραφικό υλικό το οποίο τώρα ταξινομήθηκε. Το πιο σημαντικό κατά τη δική μου γνώμη είναι το αρχείο προφορικής παράδοσης. Εμείς ασχοληθήκαμε με αυτό. Την

πρώτη εβδομάδα το ταξινομήσαμε και το διορθώσαμε, γιατί πέρσι είχαν γίνει κάποια λάθη, με βάση τι περιέχει και τι περιγράφει ο κάθε φάκελος. Μετά ανεβήκαμε επάνω, πριν εργαζόμασταν στο υπόγειο περνώντας κάτι διαδρόμους, και ασχοληθήκαμε με τα δελτία του κέντρου, όσα έχουν εκδοθεί. Κάναμε μια καταγραφή του τι έχει το κάθε δελτίο ώστε να μαζευτούνε όλα μαζί.

Ελένη Γκαρά: Μπορείτε να μας πείτε λίγο παραπάνω για αυτά τα δελτία του κέντρου;

Ευγενία Χανδρινού: Από την αρχή της ίδρυσής του κάποιοι συνεργάτες του κέντρου έκαναν διάφορα οδοιπορικά και μιλούσαν σε πρόσφυγες, όσα λοιπόν έχουν επιλεγεί επανδρώνουν αυτή τη στιγμή τη βιβλιοθήκη του κέντρου και είναι η δουλειά στην ουσία του κέντρου τόσα χρόνια. Νομίζω πως σε ένα δελτίο υπήρχε κείμενο του κ. Εξερτζόγλου. Μετά από αυτό βοηθήσαμε μια κοπέλα που έκανε και αυτή τη θερινή της πρακτική από τη Ρόδο, να ταξινομήσουμε το φωτογραφικό υλικό γιατί είχε γίνει λάθος την προηγούμενη χρονιά, δεν αντιστοιχούσε αυτό που έγραφε στους φακέλους με το περιεχόμενό τους. Έτσι έπρεπε να κάνουμε δουλειά από την αρχή. Μετά από τρεις βδομάδες αφότου δουλέψαμε εκεί ασχοληθήκαμε με την εργασία μας. Εκεί μάθαμε ακόμα καλύτερα το κέντρο γιατί η εργασία μας βασίστηκε μόνο σε βιβλία από το κέντρο οπότε ήμασταν συνεχώς στη διαδικασία να ανακατευόμαστε με τα βιβλία του κέντρου για την ανεύρεση της βιβλιογραφίας μας.

Ευαγγελία Κοτζαμάνη: Εγώ πραγματικά ήθελα να εργαστώ στο κέντρο γιατί η καταγωγή μου είναι από τη Μικρά Ασία και έχω ακούσει τόσα πολλά πράγματα για τους πρόσφυγες, τις συνθήκες που ήρθαν εδώ. Χάρηκα πολύ που μου δόθηκε η δυνατότητα να διαβάσω όλες αυτές τις μαρτυρίες και τα κείμενα μέσα σε αυτό το χώρο.

Ελένη Γκαρά: Απλώς να πω για όποιον δεν ξέρει το κέντρο Μικρασιατικών σπουδών είναι το πιο σημαντικό κέντρο με βιβλιοθήκη και αρχειακό υλικό για τους Μικρασιάτες πρόσφυγες. Πολύ περισσότερα γνωρίζει ο κ. Βαρλάς που έχει και πιο άμεση σχέση με το αντικείμενο.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης: Μια ερώτηση, έχω ακούσει απλά για το κέντρο και έχω την εντύπωση ότι έχω ακούσει ότι μαζεύονται και μουσική παράδοση, τους μουσικούς δρόμους τα κομμάτια που εξετάσατε εσείς τι περιείχαν, αφηγήσεις, προσωπικές ιστορίες, παραμύθια;

Ευγενία Χανδρινού: όλα αυτά υπήρχαν, αφηγήσεις, ανέκδοτα, μαρτυρίες, περιγραφές από οδοιπορικά. Ακόμα και προσωπικές σημειώσεις.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης: Άρα μερικά έχουν αποδοθεί προφορικά , συνοδεύονται δηλαδή φαντάζομαι από κάποιες προφορικές μαρτυρίες, αυτές είναι μαγνητοφωνημένες πρόσφατα, δεν είναι εύκολες στο áκουσμα ή είναι κάπου σε γραπτή μορφή;

Ελένη Γκαρά: Οι μαρτυρίες αυτές συλλέχτηκαν τη δεκαετία του '30 ή και λίγο πιο μετά και είναι όλες σε γραπτή μορφή.

Χάρης Εξερτζόγλου: Στην ουσία δηλαδή το κέντρο χωρίζεται σε δυο βασικά τμήματα αρχείου, αυτό της μουσικής παράδοσης με ηχογραφήσεις το οποίο αυτονομείται, έχουν βγάλει κάποια μουσικά cd και δεν αφορά μόνο τους Μικρασιάτες. Και αυτό της προφορικής παράδοσης, το οποίο συζητείται αν είναι προφορικό γιατί αποτελείται από σημειώσεις ανθρώπων που επισκέπτονταν πρόσφυγες και έτσι δεν υπάρχουν αυτόνομες συνεντεύξεις αλλά χωρισμένες ως υλικό κατά θέματα που αντιστοιχεί σε ένα ερωτηματολόγιο.

[...]

Μιχάλης Βαρλάς: Είναι εξαιρετικό το υλικό που ήρθαν σε επαφή οι συνάδελφοι, γιατί αποτυπώνει τη διαδικασία μιας έρευνας στη γραφειοκρατική της πλευρά. Δεν νομίζω να έχουμε άλλη τέτοιας μεγάλης κλίμακας αποτύπωση έρευνας πεδίου.

Ελένη Γκαρά: Εδώ ερχόμαστε σε ένα κομμάτι που συνδυάζει ιστορία και ανθρωπολογία, στο βαθμό που έχουμε να κάνουμε με αρχείο που έχει στοιχεία συνέντευξης, επιτόπιας έρευνας, παρατήρησης οπότε για να ξαναγυρίσουμε στις ερωτήσεις που έχουν τεθεί κατά καιρούς , πόσο σας βοήθησε η γνώση σας, οι σπουδές σας όλο αυτό τον καιρό, τόσο από ανθρωπολογική πλευρά όσο και από την ιστορική.

Ευαγγελία Κοτζαμάνη: Εμένα με βοήθησαν τρία μαθήματα, Μειονότητες και μετανάστες, Προφορική Ιστορία που κάναμε για την αποτύπωση της μνήμης και Ιστορία του χώρου. Μας βοήθησαν αρκετά νομίζω. Άλλωστε δεν μας ανατέθηκε κάτι πολύ συγκεκριμένο πιο πολύ ήταν το διάβασμα που κάναμε μέσα στο αρχείο.

Ελένη Γκαρά: Επίσης θα πρέπει να κρατήσουμε για την τελική συζήτηση τη διαφορά ανάμεσα σε ένα οργανωμένο αρχείο και σε ένα μικρό λιγότερο οργανωμένο που δεν εξυπηρετεί πολύ κόσμο. Η κ. Πλεξουσάκη έχει το λόγο.

Ευφροσύνη Πλεξουσάκη: Εγώ ήθελα να πω ότι το είδος της δουλείας σας όπως αναφέρθηκε ήταν αποσπασματικό και επίσης κομμάτι από αυτή την εργασία ήταν να διορθώσετε λάθη από προηγούμενες χρονιές , αυτό σας απογοήτευσε κάπως;

Ευγενία Χανδρινού: Εγώ περίμενα ότι θα εργαστούμε όπως και τα υπόλοιπα παιδιά ότι θα μας λέγανε τι να κάνουμε, τελοσπάντων δεν είναι ότι απογοητεύτηκα αλλά σίγουρα δεν ήταν αυτό που περίμενα.

Ελένη Γκαρά: Έχει κανείς να ρωτήσει κάτι άλλο, έχει πάει μία παρά δέκα και νομίζω πως είναι ώρα για το διάλειμμα μας άλλα ευχαρίστως αν θέλετε να πείτε κάτι στα κορίτσια μας.

Έφη Πλεξουσάκη: Εγώ θα ήθελα να κάνω μια συνολική ερώτηση σε όλες τους, για το πώς ένιωσαν σε σχέση με τις γνώσεις που είχαν αποκομίσει από το τμήμα και σε σχέση με αυτά που τους ζητήθηκαν να κάνουν, μήπως κάτι ήταν τελείως έξω από αυτά που σκεφτόντουσαν και σε σχέση με τις μέχρι τότε γνώσεις τους.

Χριστίνα Πετράκη: Εμείς όταν πήγαμε στα Φιλανθρωπικά Καταστήματα και μας είπαν τη δουλειά που έπρεπε να κάνουμε αισθανθήκαμε λίγο έξω από τα νερά μας και οι τρεις. Καταρχήν δεν ξέραμε πως αρχειοθετούν ένα υλικό, από την άλλη ο αριθμός βιβλίων ήταν τεράστιος, αλλά όταν ήρθαμε σε επαφή μαζί τους και αρχίσαμε να τα διαβάζουμε, επίσης μας βοήθησε το πρότυπο που μας έδωσε η κ.Σταματογιαννοπούλου, είχαμε ένα μπούσουλα.

Ευγενία Χανδρινού: Η ιδέα ιδιαίτερα της αρχειοθέτησης μας είναι τελείως ξένη και όταν πάμε σε κάποιο αρχείο μοιάζουν όλοι λες και νομίζουν πως γνωρίζουμε τι είναι αυτό που μας ζητάνε. Θεωρούν ότι έχουμε διδαχθεί την αρχειοθέτηση.

Χριστίνα Πετράκη: Βασικά εμείς όταν πήγαμε μας ζητήθηκε η αρχειοθέτηση αλλά κανείς δεν ήξερε τον τρόπο να μας δείξει για το πώς γίνεται αυτό. Έτσι έπρεπε από μόνες μας να βρούμε την άκρη. Δηλαδή ο φορέας δεν είχε ιδέα για να μας καθοδηγήσει.

Ελένη Γκαρά: Αυτή βέβαια δεν είναι μια τυπική περίπτωση φορές και βέβαια πρέπει να πούμε ότι δεν στέλνουμε τους φοιτητές μας συχνά να κάνουν τέτοιες εργασίες και δεν τους παρέχουμε τέτοιες γνώσεις εξειδικευμένες εφόσον δεν είμαστε για παράδειγμα τμήμα βιβλιοθηκονομίας, αλλά ο συγκεκριμένος φορέας και λόγω του ότι βρισκόμαστε στη Μυτιλήνη και ότι έχει αναπτυχθεί μια καλή συνεργασία με το συγκεκριμένο φορέα, για αυτό αντιμετωπίζουμε και στο μέλλον θα αντιμετωπίσουμε παρόμοια προβλήματα γιατί είναι μια συνεργασία που κανείς μας δεν θέλει να διακοπεί. Άλλα βεβαίως τα παιδιά που θα πάνε εκεί θα αντιμετωπίσουν συγκεκριμένες συνθήκες. Αυτό θα πρέπει να το κρατήσουμε για το τέλος για τη συνεργασία με τον συγκεκριμένο φορέα οι φοιτητές που θα στείλουμε να έχουν ίσως μια συγκεκριμένη προετοιμασία.

Έφη Πλεξουσάκη: Αυτό που εγώ βλέπω είναι πως όλα τα αρχεία έχουν ανάγκη από αρχειοθέτηση, ταξινόμηση, εμείς όμως εκπαιδεύουμε τους φοιτητές μας για ένα επίπεδο μετά την ταξινόμηση και αυτό νομίζω πως είναι ένα ζήτημα που δεν καταφέραμε να το δέσουμε σωστά. Και ίσως να πρέπει να το συζητήσουμε λίγο.

Ελένη Γκαρά: Υπάρχει κάποια άλλη παρέμβαση ή να το αφήσουμε και να πάμε για διάλειμμα; Ωραία πάμε για διάλειμμα.

5. ΤΡΙΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

Γιάννης Γιαννιτσιώτης : Ξεκινάμε τον 3^ο κύκλο παρουσιάσεων, από όσο μπορώ να καταλάβω οι φοιτητές ή οι φοιτήτριες που ασκήθηκαν περιορίζονται μόνο σε μια παρουσία, αντίθετα είμαι στην ευχάριστη θέση να διαπιστώσω ότι έχουμε μαζί μας δύο από τους τρεις φορείς στους οποίους ασκήθηκαν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες. Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες ασκήθηκαν στο ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, που εκπροσωπείται από τον κύριο Μιχάλη Βαρλά, στο Ιστορικό Αρχείο Αιγαίου «Εργάνη» και θα καλούσα τον κύριο Κοναρρή να καταλάβει μια από τις θέσεις και στο μουσείο Μπενάκη η κυρία Βαλεντίνη Τσελίκα, η οποία δυστυχώς δεν μπόρεσε να έρθει, είχαμε τη χαρά βέβαια πέρυσι να τη φιλοξενήσουμε και να μας μιλήσει για την εργασία που επιτελείται στο συγκεκριμένο μουσείο. Όσον αφορά τους φοιτητές και τις φοιτήτριες, η κ. Μουρατίδου η οποία ασκήθηκε στο ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, από όσο μπορώ να γνωρίζω δεν παρίσταται,

Μιχάλης Βαρλάς : Έχει στείλει έναν χαιρετισμό και με έχει επιφορτίσει να παρουσιάσω τι έκανε.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης: Ωραία, θα καλέσω την κ. Παναγιώτα Τάτση, τη μόνη εκπρόσωπο των φοιτητριών που ασκήθηκαν στο Αρχείο «Εργάνη». Επίσης η κυρία Βλαχογιώργου Μαρία που ασκήθηκε στο Μουσείο Μπενάκη δεν είναι παρούσα. Μετά από αυτά θα ήθελα να δώσω το λόγο στη κ. Παναγιώτα Τάτση και στους φορείς βέβαια μετά.

Παναγιώτα Τάτση : Εγώ ασκήθηκα στο Ιστορικό Αρχείο Αιγαίου στην «Εργάνη», έχω να πω τα καλύτερα, πέρασα πάρα πολύ ωραία, δεν συνάντησα κανένα πρόβλημα, ούτε από θέμα σκόνης, οργάνωσης, ήταν πάρα πολύ ωραία και τα παιδιά μας βοήθησαν να προσαρμοστούμε πιο εύκολα, τι άλλο να πω δεν ξέρω.

Έφη Πλεξουσάκη: Θέλετε να μας πείτε για το αντικείμενο της εργασίας σας;

Παναγιώτα Τάτση : Ασχολήθηκα με μία ηλεκτρονική βάση δεδομένων και την καταγραφή κειμένων, κειμένων της οικογένειας Κουρτζή, επιστολές, γράμματα και διάφορα άλλα κείμενα που γράφανε. Έκανα ηλεκτρονική ταξινόμηση, διάβαζα τα κείμενα και έγραφα ένα τίτλο και το περιεχόμενο στον υπολογιστή. Αυτά.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης : Για το συγκεκριμένο πρόγραμμα βέβαια από όσο γνωρίζω θα μας μιλήσουν οι εκπρόσωποι του Αρχείου «Εργάνη», κάτι άλλο;

Κρίστης Κονναρής : θα μας βγουν στην πορεία γιατί νομίζω περάσαμε πολύ ωραία και από πλευράς καθημερινής συνεργασίας αλλά και σε επίπεδο πραγματικής ανταλλαγής εμπειρίας, κάποιων γνώσεων, που όχι μόνο εμείς είχαμε να δώσουμε στις φοιτήτριες, λέω φοιτήτριες επειδή ήταν τρεις κοπέλες σε εμάς, αλλά και τι έχουν να μας προσφέρουν αυτές, που βρίσκεται το ενδιαφέρον τους σε σχέση με το πανεπιστήμιο και πώς εμείς μπορούμε με τη σειρά μας να βοηθήσουμε προς αυτή τη κατεύθυνση. Νομίζω θα τα πούμε αυτά και στη συζήτηση.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης: Απλώς θα μπορούσατε να μας μεταφέρετε τουλάχιστον σε πρώτη φάση την εμπειρία σας από την επαφή που είχατε με έναν άλλου τύπου αρχείο θα λέγαμε, με ένα αρχείο που δεν μπορεί να χαρακτηριστεί συμβατικό, με την ουδέτερη έννοια του όρου, που δεν έχει σκόνη, που δεν είναι ακατάστατο, όπως πολύ σωστά η κ. Ελευθεράκη προηγουμένως επισήμανε, με ένα αρχείο το οποίο ασχολείται με την ψηφιοποίηση εγγράφων. Ποια ήταν η αίσθηση λοιπόν για αυτή την επαφή, γνωρίζω βέβαια πολύ καλά ότι δεν είχατε μια ανάλογη εμπειρία από αρχεία..

Παναγιώτα Τάτση: Στην αρχή ήταν λίγο δύσκολα, αλλά με τη βοήθεια του Βαγγέλη, εντάξει την πρώτη, τη δεύτερη την τρίτη μέρα ήταν καλύτερα, τα εμπέδωσα..

Γιάννης Γιαννιτσιώτης: Η τεχνολογία δηλαδή στη διαχείριση της πληροφορίας ποια εντύπωση σας έκανε;

Παναγιώτα Τάτση : Επειδή εγώ δεν ασχολήθηκα σε βάθος με αυτό, δηλαδή μου έδειξε ένα δύο τρία σχετικά πράγματα και έκανα συνεχώς αυτά, καθημερινά, μετά τα έπαιρνε ο Βαγγέλης τα επεξεργαζόταν και έβγαζε την τελική μορφή. Με ενθουσίασε βασικά που διάβαζα τέτοια κείμενα , δεν ξέρω τι να πω, δεν μπορώ να εκφραστώ, έχω και άγχος.

Κρίστης Κονναρής: θέλω να προσθέσω κάτι, να πω ότι το κομμάτι της δουλειάς που έχει κάνει η Γιώτα δεν είναι το πιο απλό, δηλαδή το να διαβάσεις ένα τεκμήριο και να προσπαθήσεις να κρατήσεις πέρα των τυποποιημένων πληροφοριών που απαιτεί το πρότυπο το οποίο εφαρμόζεις, υπεισέρχεσαι και σε ζητήματα που έχουν να κάνουν με το περιεχόμενο, και το πώς περιγράφεις το περιεχόμενο και εκεί υπάρχει μια διάσταση η οποία δεν είναι αυτονόητη, ούτε εύκολη, και ταυτόχρονα είναι και δημιουργική.

Παναγιώτα Τάτση: Το έβλεπες από την πλευρά του ιστορικού, ο Βαγγέλης μου έλεγε βέβαια να το δω και κάπως ανθρωπολογικά, να εμβαθύνω.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης: Επειδή ενδεχομένως να μην έχει γίνει κατανοητός ο χαρακτήρας του συγκεκριμένου αρχείου και κατά τη γνώμη μου η δυναμική που φέρει

αυτό το αρχείο όχι μόνο για την ιστορία της συγκεκριμένης οικογένειας αλλά γενικότερα όσον αφορά τα αρχεία και τη διαχείριση της πληροφορίας στον ελλαδικό χώρο, θα πρότεινα να μας μιλήσουν οι άνθρωποι του αρχείου να μας εξηγήσουν τις βασικές γραμμές της δουλειάς τους και ταυτόχρονα να σχολιάσουν ακριβώς αυτό, τη συνάντηση δηλαδή της ιστορικής έρευνας, της αρχειοθέτησης, με την τεχνολογία.

Κρίστης Κονναρής : Θα ήθελα να ξεκινήσω εγώ, λέγομαι Κρίστης Κονναρής, είμαι ιστορικός και είμαι ο διευθυντής του Ιστορικού Αρχείου Αιγαίου «Εργάνη», τη παρουσίαση σήμερα θα την κάνουμε με το φίλο μου και το συνεργάτη Βαγγέλη Στουρνάρα, θέλω να σας πω ότι η Εργάνη είναι μια αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με 3 χρόνια ζωή, βρισκόμαστε στην Ερμού 220, μπορεί πολλοί από εσάς να έχουν περάσει από μπροστά και να μας έχετε δει αλλά ποτέ να μην έχετε μπει μέσα, ελπίζω μετά τη παρουσίαση να μπείτε. Ο στόχος μας είναι η προστασία, η τεκμηρίωση, η ανάδειξη και η προβολή του αρχειακού πλούτου της Λέσβου και της ευρύτερης περιοχής, με διπλό στόχο: από τη μια να εξυπηρετήσουμε τις ανάγκες της ερευνητικής κοινότητας που μέχρι στιγμής υπάρχει μια έλλειψη σε αρχειακές πηγές που να είναι τεκμηριωμένες και ταξινομημένες για να είναι προσβάσιμες άμεσα στον ερευνητή, και από την άλλη έχουμε και έναν στόχο να επικοινωνήσουμε και τα ευρήματα, αν θέλετε, αυτής της επιστημονικής έρευνας σε σχέση με το ευρύ κοινό και να γνωστοποιήσουμε όλον αυτόν τον πλούτο που υπάρχει σε αυτά τα αρχεία που εμείς αυτή τη στιγμή επεξεργαζόμαστε, και τεκμηριώνουμε και αξιοποιούμε για την ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου της περιοχής. Δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση στο αρχειακό υλικό του 19^ο με 1^ο τέταρτο, 1^ο μισό του 20^ο αιώνα, δηλαδή χονδρικά όταν η Λέσβος ανήκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, τα τελευταία χρόνια της περιόδου του Τανζιμάτ, και τα πρώτα χρόνια της ένταξης της Λέσβου στο Ελληνικό εθνικό κράτος. Επικεντρωνόμαστε σε ιδιωτικά αρχεία, ως επί το πλείστον, χωρίς βεβαίως να αγνοούμε, εννοώ ότι ο διαχωρισμός που υφίσταται πολλές φορές μεταξύ ενός ιδιωτικού και ενός δημόσιου αρχείου είναι προβληματικός, δεν θα επεκταθώ όμως άλλο σε ζητήματα εννοιολογικών προβληματισμών, θα το αφήσουμε αυτό, και μας ενδιαφέρει να μελετήσουμε τη Λέσβο σε σχέση πάντα με το ευρύτερο γεωγραφικό και ιστορικό της πλαίσιο. Δηλαδή πιστεύουμε το να κατανοήσουμε και να προβάλουμε σωστά την ιστορική πορεία των ανθρώπων αυτού του νησιού και της εμπλοκής τους σε οικονομικές, κοινωνικές και άλλες διαδικασίες πολιτικές, γεωπολιτικές, θα πρέπει να γίνει πάντα μέσω μιας συγκριτικής ματιάς σε σχέση με τον

ευρύτερο περίγυρο, στη συγκεκριμένη περίπτωση με την Οθωμανική Αυτοκρατορία και ταυτόχρονα και το Ελληνικό Έθνος Κράτος.

Ως μη κερδοσκοπική εταιρεία, όπως είπα και στην αρχή έχουμε και το διπλό στόχο της προώθησης της έρευνας και της ανάδειξης της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Γι' αυτό θεωρούμε ότι η συνεργασία μας με το Πανεπιστήμιο Αιγαίου είναι πάρα πολύ κρίσιμη. Και όταν λέω κρίσιμη, σε όλα τα επίπεδα, και στο επίπεδο συνεργασίας μας με καθηγητές από το Πανεπιστήμιο, από το τμήμα της Ανθρωπολογίας και από το τμήμα της Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας, και στο επίπεδο της συνεργασίας μας και με την προώθηση διδακτορικών πρωτοβουλιών και άλλων ερευνητικών προγραμμάτων και όμως και σε επίπεδο της θερινής άσκησης που ελπίζω να έχουμε την ευκαιρία να πούμε και μετά ότι εμείς θέλουμε μια πιο μακροχρόνια σχέση με τις φοιτήτριες και τους φοιτητές του τμήματος, και όχι μόνο να περιορίζεται στον ένα μόνο μήνα της θερινής άσκησης, γιατί πολλές φορές και ο οργανισμός επενδύει ορισμένα πράγματα. Η διαδικασία μεταφοράς γνώσης δεν είναι κάτι που μπορεί να ολοκληρωθεί σύντομα και δεν αξίζει τον κόπο να σταματά μετά από ένα μήνα αφού έχουμε ξεκινήσει, πάνω που έχουμε αρχίσει να συντονιζόμαστε και να επικοινωνούμε να πρέπει να χάσουμε αυτήν την ωραία συνεργασία.

Επίσης το άλλο που ήθελα να πω είναι ότι μας ενδιαφέρει επίσης η συνεργασία και με άλλους φορείς σε τοπικό επίπεδο και που έχουν αρχεία αλλά και με ιδιώτες, ιστορικούς ερευνητές, ντόπιους, που η Μυτιλήνη ανακαλύπτουμε σιγά σιγά ότι έχει πάρα πολλούς και πολλές φορές δυστυχώς τείνουμε να υποβιβάζουμε την αξία της δουλειάς τους. Εμείς αντίθετα πιστεύουμε ότι πρέπει να την εντάξουμε αυτή τη δουλειά μέσα στον κόσμο της γνώσης που προσπαθούμε να στήσουμε σιγά σιγά, και αυτό έχουμε εφαρμόσει και στη περίπτωση του αρχείου Κουρτζή το οποίο αποτελεί και το παράδειγμα πάνω στο οποίο εργάστηκαν οι φοιτήτριες που είχαμε στη θερινή εξάσκηση.

Το όνομα Εργάνη το έχουμε υιοθετήσει από μια πρωτοποριακή πραγματικά εφεύρεση του Μίκη Κουρτζή, ενός από τους κύριους πρωταγωνιστές του αρχείου, μια εφεύρεση του 1924 που σκοπό είχε να βοηθήσει στη προσπάθεια εντατικοποίησης της ελαιοκαλλιέργειας που γινόταν σε εκείνα τα πρώτα χρόνια της ένταξης της Λέσβου στο Ελληνικό Κράτος. Στόχος ήταν η επιστημονική οργάνωση της διαδικασίας ελαιοκαλλιέργειας και της συγκομιδής και επεξεργασίας του ελαιολάδου. Υιοθετήσαμε αυτό το όνομα και το λογότυπό μας διότι θέλουμε ακριβώς να δώσουμε έμφαση στη διαδικασία που εφαρμόζουμε εμείς μέσα από τα νέα συστήματα πληροφορικής,

τεκμηρίωσης και οργάνωσης του περιεχομένου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση εφαρμόζουμε το E.A.D. που είναι το πρότυπο που ο συνάδελφος κ. Στουρνάρας θα πει περισσότερα για αυτό, από το library of congress, το οποίο μας επιτρέπει σε επίπεδο τεκμηρίου πλέον να εγγράψουμε, να κρατήσουμε τα κρίσιμα μεταδεδομένα τα οποία θα μας επιτρέψουν να επικοινωνήσουμε με άλλες βάσεις δεδομένων και οι οποίες θα επιτρέψουν και στους ερευνητές ή τους απλούς περιηγητές του αρχείου να μπορέσουν να περιηγηθούν. Το έργο χρηματοδοτείται από την «Κοινωνία της πληροφορίας» στο μέτρο 1.3 του πολιτισμού και αυτή τη στιγμή σχεδόν έχουμε ολοκληρώσει το κομμάτι της ψηφιοποίησης και το έργο αναμένεται να είναι έτοιμο περί το τέλος του 2006.

Όπως είπα και στην αρχή, ακριβώς αυτό που προσπαθήσαμε να μεταδώσουμε στα παιδιά που δούλεψαν σε μας ήταν κάνοντας κάτι ευχάριστο ταυτόχρονα να αποκτήσουν μια εμπειρία για τον τρόπο που σήμερα τεκμηριώνουμε μια αρχειακή συλλογή ή ένα αρχείο. Το συγκεκριμένο αρχείο είναι περίπλοκο από πολλές πλευρές, τόσο όσον αφορά τις θεματικές ενότητες που καλύπτει και ενδιαφέρουν τους ερευνητές όσο επίσης το είδος των περιεχομένων, το υπόστρωμα, ταινίες, σχέδια, πίνακες, ακουαρέλες, κάρβουνα, επιστολές, κατάστιχα. Γενικά είναι ένα πολύπλοκο αρχείο και επιδιώκουμε να το ενοποιήσουμε εννοιολογικά πάνω από όλα. Και όσο αφορά αυτό το κομμάτι θα ήθελα από το Βαγγέλη να κάνει μια πιο λεπτομερή περιγραφή των συστημάτων που έχουμε χρησιμοποιήσει στη θερινή εξάσκηση.

Βαγγέλης Στουρνάρας : Θα μιλήσω για τα συστήματα βάζοντάς τα στο εκπαιδευτικό πλαίσιο που είχαμε ετοιμάσει και οργανώσει για τις τρεις συναδέλφους. Θα μιλήσω για αυτό περιγράφοντας την εκπαιδευτική διαδικασία στην οποία δίνουμε πολύ μεγάλη σημασία πρώτον γιατί θεωρούμε ότι η δια βίου εκπαίδευση είναι ένα πάρα πολύ σημαντικό πράγμα για κάθε επαγγελματία και επίσης γιατί χρειάζεται μια ιδιαίτερη προσοχή γιατί πρόκειται για εκπαίδευση ενηλίκων και όχι απλά για μια τάξη ή ένα γκρουπ μαθητών. Οι ενήλικες έχουν πολύ διαφορετικές ανάγκες και κατά συνέπεια χρειάζονται πολύ διαφορετική αντιμετώπιση τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο δυναμικής της ομάδας.

Να αναφέρω μερικά στοιχεία. Το πρόγραμμα θερινής πρακτικής άσκησης υλοποιήθηκε σε συνεργασία με το τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου σε συνεργασία με το Ιστορικό Αρχείο Αιγαίου Εργάνη το μήνα Ιούλιο του 2005. Το πρόγραμμα της θερινής πρακτικής άσκησης σε σχέση με τους στόχους και το αντικείμενο του συνολικού προγράμματος της θερινής πρακτικής άσκησης είχε σαν

στόχο : πρώτον τη γνωριμία των εκπαιδευόμενων με έναν ιδρυτικό οργανισμό διατήρησης της μνήμης και με τον τρόπο λειτουργίας του. Ιδρυτικός γιατί δεν μας ενδιαφέρουν μόνο τα πρωτογενή τεκμήρια αλλά και τα ψηφιακά τους υποκατάστατα και ο διάλογος που γίνεται σε αυτά τα δυο επίπεδα. Και μετά στο ευρύτερο πλαίσιο διατήρησης της μνήμης πολιτιστικής κληρονομιάς με στόχο τη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της κοινότητας μέσα στην οποία αυτό το πράγμα πραγματοποιείται. Επίσης ο δεύτερος στόχος του εκπαιδευτικού μας προγράμματος ήταν η εξοικείωση και η εκπαίδευση των καταρτιζόμενων, των εκπαιδευόμενων σε σύγχρονα ηλεκτρονικά συστήματα αρχειονομικής τεκμηρίωσης του αρχειακού υλικού. Γενικά είμαστε οργανισμός που θέλουμε να ξεφύγουμε από κλασσικές παραδοσιακές αρχειονομικές μεθόδους και να ανέλθουμε στο ψηφιακό επίπεδο και στην παραγωγή ψηφιακού πολιτιστικού περιεχομένου με βάση πάντα τα αρχεία. Ένας τρίτος στόχος ήταν η εξοικείωση των φοιτητών στη μελέτη του πρωτογενούς αρχειακού υλικού και στην ιστορική του τεκμηρίωση, γιατί αναφερόμαστε σε φοιτητές ιστορίας οι οποίοι πρέπει να έχουν τη δυνατότητα ή να την καλλιεργήσουν, να βγάζουν ιστορικά χρήσιμα στοιχεία για τις ομάδες κοινού μέσα από ένα κείμενο, αυτό που ανέφερε η Γιώτα και αυτό που της λέγαμε ότι σαν καλή ιστορικός πρέπει να ξέρει ότι η πηγή σου απαντάει ότι τη ρωτήσεις, από ότι θυμάμαι από τη φοίτησή μου στο τμήμα. Και πρέπει με ένα διαισθητικό τρόπο να μπορείς να μνηστείς ή να γεντείς – για να κάνω μια βιβλιογραφική αναφορά για τη γεύση του αρχείου- πρέπει να καταλάβεις τι ενδεχομένως αξίζει από εκεί, να το πάρεις, σε σχέση με τις δυνητικές ομάδες κοινού, γιατί όλο αυτό το πράγμα που γίνεται απευθύνεται σε συγκεκριμένες ομάδες στόχου : ερευνητές, εκπαιδευτές, φοιτητές κ.ο.κ. Ένας τέταρτος στόχος του εκπαιδευτικού μας προγράμματος ήταν η εξοικείωση των φοιτητών με τις διαδικασίες παραγωγής ενός ιστορικού πολιτιστικού περιεχομένου και την παραγωγή δευτερογενών πολιτιστικών προϊόντων, δηλαδή το ότι μπαίνουν στη διαδικασία τα πρωτογενή τεκμήρια, να πάρουμε όλες τις πληροφορίες, να τις αρχειοθετήσουμε αρχειονομικά, να τις τεκμηριώσουμε σε ιστορικό επίπεδο, μετά να δημιουργήσουμε ψηφιακά υποκατάστατα τα οποία όλα αυτά θα συνδεθούν μέσω μεταδεδομένων μεταξύ τους, όλο αυτό το πλέγμα δημιουργεί ένα ιστορικό περιεχόμενο το οποίο μετά μπορεί να εκφραστεί σε πολλά και διαφορετικά προϊόντα. Είτε μπορεί να βγει μια ταινία, ένα ντοκιμαντέρ, είτε ένα βιβλίο κ.ο.κ. Αυτός είναι και ο στόχος, και επίσης το ταξίδι των χρηστών μέσα σε αυτό το πολιτιστικό περιεχόμενο είναι κάτι – και μέσα από τις δυνατότητες οπτικοποίησης του – πραγματικά εντυπωσιακό.

Αυτοί ήταν οι τέσσερις βασικοί στόχοι του εκπαιδευτικού μας προγράμματος. Τα εκπαιδευτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν και τέθηκαν στη διάθεση των εκπαιδευόμενων όταν μπήκαν στον οργανισμό μας: Τους δόθηκαν φυσικά, γραφεία, αναγκαίος εξοπλισμός workstation σε ασύρματο δίκτυο, τηλέφωνο, φαξ και βιβλιοθήκη που ήταν στη διάθεσή τους και επίσης το πρώτο μας μέλημα την πρώτη μέρα ήταν να τους εξοικειώσουμε και να τους δώσουμε βιβλιογραφικό περιεχόμενο για να καταλάβουν που βρίσκονται και σε ποιο πλαίσιο θα δουλέψουν. Έτσι τους κάναμε μία προβολή, ένα εκπαιδευτικό DVD που έχει σχέση με τα αρχείο μας, τους δώσαμε πάρα πολύ υλικό, το οποίο από ότι κατάλαβα διάβασαν. Γενικά ήμασταν λίγο αυστηροί, δεν θέλαμε να είμαστε παιδική χαρά γιατί θέλαμε να πάρουμε το καλύτερο δυνατό από αυτούς αλλά και εμείς να τους δώσουμε όλη τη γνώση μας γιατί, όπως είπε και ο Κρίστης, επενδύσαμε σε αυτούς τόσο σε χρόνο όσο και σε μέσα. Και επίσης το τρίτο πράγμα που κάναμε τη πρώτη μέρα ήταν να τους βοηθήσουμε και σε επαγγελματικό επίπεδο γιατί τους ζητήσαμε ένα βιογραφικό και μας είπαν δεν έχουνε, οπότε τους μάθαμε να γράφουν ένα βιογραφικό αυτό είναι μια τεχνική εξεύρεσης εργασίας. Έκατσαν έφτιαξαν βιογραφικό, ανοίξαμε και έναν λογαριασμό email σε όσους δεν είχαν έτσι ώστε να μπορούμε να επικοινωνούμε γιατί πολλές φορές το να συζητάς ή να μιλάς στο τηλέφωνο δεν είναι το ίδιο πράγμα από το να ανταλλάσσεις γραπτά κείμενα και η δουλειά να γίνεται πάνω σε γραπτά κείμενα.

Να πω και πώς οργανώθηκε πραγματικά η δουλειά. Δουλέψαμε σε δύο επίπεδα, στο επίπεδο της αρχειονομικής τεκμηρίωσης όπου τα κορίτσια δούλευαν ουσιαστικά εκ περιτροπής, όπου η μία έκανε για μια βδομάδα το ένα, η άλλη το άλλο κ.ο.κ. και περιλάμβανε εργασίες ταξινόμησης του αρχειακού υλικού και την εκμάθηση του συστήματος ταξινόμησης και το διεθνές ηλεκτρονικό πρότυπο που επιτρέπει σε όλους τους αρχειακούς οργανισμούς και σε όλες τις βάσεις δεδομένων να επικοινωνούν μεταξύ τους, χρησιμοποιούν δηλαδή τις ίδιες φόρμες με τα ίδια πεδία έτσι ώστε να υπάρχει μια απλή αντιστοίχηση.

Σε αυτά τα πλαίσια, όπως σας είπε και η Γιώτα, έγινε η τεκμηρίωση σε επίπεδο τεκμηρίου και όχι σε επίπεδο φακέλων, γιατί σε επίπεδο τεκμηρίου να κάνει την πηγή να μιλήσει και να περιγράψεις κάθε τεκμήριο είναι μια πολύ βασική διαδικασία που θα οδηγήσει μετά στην επιλογή του και στη παραγωγή του ψηφιακού υποκατάστατου, γιατί ψηφιοποιείς συγκεκριμένα πράγματα και όχι ολόκληρους φακέλους, όπως είναι στα παραδοσιακά αρχεία άρα πρέπει να ξέρεις τι έχει το καθένα. Στα πλαίσια αυτά

ταξινομήθηκαν και κάποιες φωτογραφίες μια δουλειά που έκανε η κ Παυλοπούλου, και επίσης έγιναν και πάρα πολλές μετεγγραφές τεκμηρίων έτσι ώστε ο τελικός χρήστης όταν βλέπει το ψηφιοποιημένο αρχείο να έχει και το τι γράφει σε ένα κείμενο word έτσι ώστε να μπορεί να το διαχειριστεί σαν πληροφορία. Πιστεύω ότι οι κοπέλες εξοικειώθηκαν αρκετά στην αρχειονομική ιστορική δουλειά σε ηλεκτρονικό περιβάλλον.

[παρουσιάζεται υλικό]

Και επίσης ένα δεύτερο επίπεδο στο οποίο δούλεψαν ήταν η ιστορική τεκμηρίωση, που είχε να κάνει με το ότι διάβασαν όλα αυτά τα πράγματα που καταχώρησαν και τους ζητήσαμε να γράψουν ένα ιστορικό σημείωμα ή να συμπληρώσουν ένα ιστορικό σημείωμα του φακέλου που ήδη υπήρχε και για το οποίο είναι υπεύθυνος ο κ. Κονναρής.

Η Γιώτα συμπλήρωσε κάποια στοιχεία στο θέμα της ελαιουργίας στη Λέσβο τέλη του 19^{ου} αρχές 20^{ου} αιώνα, τελοσπάντων πιστεύω ότι είχανε οι κοπέλες μια συνολική αντίληψη για το πώς βγάζεις πληροφορίες από ένα αρχείο, τις βάζεις σε ένα ιστορικό πλαίσιο και τις δίνεις στους τελικούς χρήστες. Και αυτό πιστεύω είναι η διαδρομή που ακολουθεί ένας σύγχρονος ερευνητής, πόσο μάλλον και ανθρωπολόγος. Και όλο αυτό το πράγμα, όλη αυτή η δουλειά σε ένα πλαίσιο καλύτερης διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου με στόχο την ικανοποίηση πολιτιστικών αναγκών της κοινότητας μέσα στην οποία λειτουργεί αυτός ο οργανισμός.

Αυτά είχα να πω, όσον αφορά το δικό μου κομμάτι, παρακαλώ για τις παρατηρήσεις σας, τις εντυπώσεις σας.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης : Μάλιστα, ευχαριστούμε πάρα πολύ για την εντυπωσιακή, θα έλεγα, τόσο σε λεπτομέρεια όσο και σε γνώσεις, παρουσίαση της δουλειάς που γίνεται στο αρχείο «Εργάνη» από τους ανθρώπους της. Θα ήθελα απλώς να παρατηρήσω και ενδεχομένως να ξεκινήσουμε και μια συζήτηση γιατί φαντάζομαι ότι θα υπάρχουν ερωτήσεις, διευκρινιστικές ενδεχομένως, πολύ πιθανόν, ότι εδώ έχουμε να κάνουμε με μια άλλη εκδοχή αρχείου, σε σχέση με όσα είχαμε ακούσει στις προηγούμενες δύο συνεδρίες, που όχι μόνο διαφοροποιείται ως προς τα συμβατικά λεγόμενα αρχεία σε σχέση με τη δουλειά που επιτελείται, σύνδεση της τεχνολογίας με τη πληροφορία, τα ηλεκτρονικά αρχεία κ.τ.λ. αλλά και όσον αφορά εμάς και σε κάτι άλλο: στη δημιουργία ενός χώρου άσκησης που δεν συνίσταται μόνο στη παροχή διευκολύνσεων κ.τ.λ. αλλά συνίσταται σε ένα ολόκληρο πρόγραμμα που οι ίδιοι οι άνθρωποι ετοίμασαν με σκοπό να υποδεχθούν τους δικούς μας ανθρώπους. Από την άλλη μεριά νομίζω ζηλευτές οι

συνθήκες εργασίας εκεί, και δυστυχώς δεν τις συναντάμε, δεν θα έλεγα πουθενά αλλού, αλλά είναι πάρα πολύ δύσκολο να τις βρούμε σε ιστορικά αρχεία της χώρας. Αυτό φυσικά έχει να κάνει με την ευελιξία που υπάρχει σε ένα μικρό αρχείο, με τους ανθρώπους που γνωρίζονται μεταξύ τους, που δουλεύουν καλά και έχουν τη καλή διάθεση όπως είπε και ο κ. Κονναρής να εντείνουν ή να συστηματοποιήσουν τις σχέσεις με το τμήμα μας. Αυτά είχα να πω σαν σχόλιο, παρακαλώ ερωτήσεις, διευκρινήσεις.

Βαγγέλης Στουρνάρας : Αυτό που είπε και ο Κρίστης πριν, κατά τη δική μου γνώμη η πρακτική εξάσκηση των φοιτητών θα έπρεπε να γίνεται στο 2^ο ή στο 3^ο έτος. Γιατί όπως είπε και ο Κρίστης επενδύουμε σαν οργανισμός σε ορισμένους ανθρώπους με τους οποίους θα θέλαμε να αποκτήσουμε και μια επαγγελματική σχέση αλλά αυτοί φεύγουνε, τελειώνουν τις σπουδές τους και πάνε κάπου αλλού. Και αυτό πιστεύω ότι είναι ένα πρόβλημα. Δηλαδή, ας πούμε με τη Γιώτα έχουμε ξεκινήσει μια επαγγελματική συνεργασία στο πλαίσιο το οποίο δουλέψαμε τον Ιούλιο, συνεχίζει να μας βοηθά. Το θέμα είναι ότι αν κάναμε κάτι οργανωμένο στο 2ο ή 3^ο έτος μετά θα μπορούσαμε εμείς να απασχολήσουμε κάποιους ανθρώπους με κάποια συγκεκριμένη μορφή εργασιακής σχέσης και τα 2 μέρη να είχαν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα τόσο σε επίπεδο τεχνογνωσίας όσο και σε επίπεδο οικονομικό κ.ο.κ.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης : Και αυτό νομίζω είναι ένα από τα θέματα που μπορούμε να λάβουμε υπόψη μας ή και να συζητήσουμε στο τέλος της συνάντησης. Εγώ θα ήθελα να επιμείνω λίγο σε αυτό γιατί ενδεχομένως για τους φορείς φαίνεται, -δεν είναι λεπτομέρεια, είναι ένα συμπληρωματικό στοιχείο για μας πολύ βασικό- έχουμε ένα ακόμα κρούσμα θα έλεγα, δυνητικής απασχόλησης ανθρώπων. Δηλαδή το Αρχείο Εργάνη αφενός δημιουργεί ένα πλαίσιο συνεργασίας, αφετέρου επιζητεί και μια άλλου τύπου συνεργασία με αποφοίτους πια, πέρα από το τμήμα δηλαδή, που μπορεί να απασχολήσει κάτω από ένα συγκεκριμένο εργασιακό καθεστώς, που σημαίνει αμοιβή, ωράριο κ.τ.λ. Αυτό λειτουργεί πολύ θετικά, όπως ανέφερα και προηγουμένως, για μας που οργανώνουμε και συμμετέχουμε σε αυτή τη θερινή πρακτική άσκηση γιατί βλέπουμε έστω και σε μικρό βαθμό ακόμα ότι η θερινή πρακτική άσκηση δεν είναι ούτε μια εθελοντική συμμετοχή των ανθρώπων στο να εξοικειωθούν, να πάρουν μια γεύση, μια μυρωδιά με το τι έχουν διδαχθεί στα πλαίσια του τμήματος, ούτε είναι πολύ περισσότερο ένα μάθημα από τα μαθήματα που πρέπει να περάσουν, για να πάρουν ένα πτυχίο, να αποφοιτήσουν, αλλά είναι και μια πιθανότητα είτε ως προϋπηρεσία, είτε ως εργασία σε ένα συγκεκριμένο χώρο να απασχοληθούν και μελλοντικά. Παρακαλώ πολύ ερωτήσεις.

Μιχάλης Βαρλάς: Να εκφράσω μια σκέψη, μια σκέψη που έχει σχέση και με τη δικιά μας τη δουλειά. Βλέπω ότι στα προγράμματα ψηφιοποίησης, με πολλά εισαγωγικά το ψηφιοποίηση, έχουμε μια μεγάλη απαίτηση εργασιών, οι οποίες σε μια λογική παραδοσιακή θα λέγαμε ότι είναι εξελιγμένες εργασίες, απαιτούν μια εξειδίκευση, σε μια λογική στο πλαίσιο ενός τεχνολογικά ενήμερου πληθυσμού, θα λέγαμε ότι είναι πολύ βασικές εργασίες, είναι δηλαδή προλεταριακές εργασίες.. Αυτό με απασχολεί: δηλαδή, εμείς παίρνουμε ανθρώπους τους οποίους τους κάνουμε προλετάριους της τεχνολογίας; Και πώς μπορούμε να δώσουμε σε αυτούς τους ανθρώπους και μέσα από το πανεπιστήμιο και μέσα από την εκπαίδευση που κάνουν στους φορείς τη δυνατότητα να γνωρίσουν το έργο τους και να πατήσουν σε αυτό για να ανέβουν ένα σκαλοπάτι παραπάνω; γιατί στην ουσία και εμείς οι ίδιοι κινούμαστε και χρησιμοποιούμε τους ανθρώπους ως χειρώνακτες του υπολογιστή.

Κρίστης Κονναρής: Το αν το μέσο μας είναι μια φωτογραφική μηχανή ή το πιο προχωρημένο πρότυπο ηλεκτρονικής τεκμηρίωσης είναι μεν κάτι που λαμβάνουμε πολύ σοβαρά υπόψη μας φυσικά, αλλά ο στόχος μας δεν είναι η χρήση της τεχνολογίας για χάριν της τεχνολογίας. Η χρήση της τεχνολογίας γίνεται για την ανάδειξη του περιεχομένου, για την ανάδειξη σχέσεων στη προκειμένη περίπτωση μεταξύ τεκμηρίων μιας επιστολής ή ενός κατάστιχου ή μιας επιταγής της τράπεζας Μυτιλήνης του 1900. Η τεχνολογία μας επιτρέπει ακριβώς να αποτυπώσουμε, εφόσον βέβαια εντάξουμε τα τεκμήρια στο ιστορικό τους πλαίσιο, έτσι ώστε να μπορέσουμε με τη χρήση τεχνολογίας να ενοποιήσουμε νοητικά τα διάφορα διασκορπισμένα και κατακερματισμένα θραύσματα, όπως τα έχουμε αποκαλέσει πολλές φορές, του αρχείου. Αυτός είναι και ο βασικός μας στόχος.

Βαγγέλης Στουρνάρας : Το σημαντικό είναι ότι προσφέρεις πρόσβαση σε όλο τον κόσμο. Δηλαδή δεν είναι κλειστό αρχείο, που πρέπει να του χτυπήσεις τη πόρτα και να σου πει συγκεκριμένες ώρες για να πας να συμπληρώσεις μια φόρμα για να δεις κάποια τεκμήρια σε ένα συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο. Από το σπίτι σου θα μπορείς να πατήσεις ένα κουμπί και θα μάθεις ή θα δημιουργήσεις εσύ ιστορίες και αφηγήσεις μέσα στο αρχείο, το αρχείο είναι ένα ανοικτό πράγμα, εμείς μπορούμε να προσφέρουμε κάποιες διαδρομές και να έχουμε μια δική μας αντίληψη της Ιστορίας με βάση αυτό το αρχείο, αλλά ο καθένας έχει τη δυνατότητα να κάνει τη δική του αφήγηση και να βγάλει τα δικά του συμπεράσματα, να τα χρησιμοποιήσει στις εργασίες του, στις διατριβές του στο διδακτορικό του, γενικά στην έρευνά του. Είναι ένα δημόσιο αγαθό, το οποίο

δουλειά μας είναι να το φέρουμε μέσα από καλώδια και κουμπιά στο σπίτι του καθενός.

Παναγιώτα Τάτση: Είναι πιο εύκολο να το χρησιμοποιήσεις από το να ψάχνεις φάκελο-φάκελο ότι χρειάζεσαι. Εγώ για την εργασία που έκανα το βρήκα πολύ πιο εύκολο από το να πάω και να ψάχνω τους φακέλους και τα πακέτα που είχαν αυτά που χρειαζόμουν.

Κρίστης Κονναρής : Πώς το έκανες αυτό Γιώτα, θυμάσαι;

Παναγιώτα Τάτση : Μπήκα μέσα στην ιστοσελίδα της Εργάνης, από εκεί στο E.A.D. και έβρισκα τα αρχεία. Πατούσα ας πούμε τη λέξη «ελαιουργία» στο θέμα και μου έβγαζε κάποια στοιχεία, όχι μόνο ότι είχε σχέση καθαρά με την ελαιουργία αλλά και εταιρείες, ότι είχε σχέση με το θέμα αυτό.

Γιάννης Γιαννιτσιώτης : Νομίζω στο βαθμό που η συζήτηση παρουσιάζει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον, κατά τη γνώμη μου, μπορούμε να προχωρήσουμε στο κ. Μιχάλη Βαρλά, ο οποίος εκπροσωπεί, από όσο μπορώ να γνωρίζω ένα μεγάλο ίδρυμα το οποίο εισήγαγε για πρώτη φορά θα έλεγα την έννοια της τεχνολογίας και τη χρήση της τεχνολογίας στη διαχείριση της πληροφορίας γενικότερα και σε άμεση σχέση και με την Ιστορία και νομίζω ότι θα μπορούσε να γίνει μια συζήτηση, με αντίλογο ενδεχομένως, να παρουσιαστούν και άλλες πτυχές του προβληματισμού αυτού σε σχέση με την Ιστορία, με τη χρήση της πληροφορίας, τη τεχνολογία κ.τ.λ. Παρακαλώ πολύ.

Μιχάλης Βαρλάς : Επειδή λίγο ως πολύ έχουμε διατρέξει μια διαδρομή σε αυτό το χώρο, εγώ έχω δουλέψει, έχω γράψει ακριβώς για την ενοποίηση της πληροφορίας και ήταν μια ανακοίνωση στη Σύρο σε σχέση με τα βιομηχανικά αρχεία και τη ψηφιακή τους διαχείριση, έχω επεξεργαστεί το σχέδιο για το εθνικό, ένα κεντρικό πληροφοριακό σύστημα για την οπτικοακουστική μνήμη, είναι μια αυτοκριτική. Είναι μια αυτοκριτική σε σχέση με τη διαδικασία των πρακτικών. Εμείς έχουμε 4 κύκλους πρακτικών κάθε χρόνο. Που σημαίνει ότι στην ουσία εργαζόμαστε ή συνεργαζόμαστε με τα πανεπιστήμια, δημιουργούμε μαζί ένα ψηφιακό αρχείο που είναι η κοινή μας κληρονομιά και αυτό το πράγμα μας δημιουργεί και προβληματισμούς σε σχέση με τη διαχείριση αυτών των ανθρώπων και ως εργαζομένων αλλά και ως ανθρώπων. Διότι οι άνθρωποι έρχονται, αποκτούν κάποιες ικανότητες και ένα μεγάλο κομμάτι από τον χρόνο των οποίων καταναλώνουν στο δικό μας ίδρυμα αφορά στο να δώσουμε στους συνεργάτες μας, γιατί αυτή είναι η λογική, τη δυνατότητα να μπορούν να έχουν μια εποπτεία αυτού που κάνουν, για αυτό θα σας παρουσιάσω και ένα κομμάτι το οποίο δυστυχώς δεν προλαβαίνουμε να το δουλέψουμε πλήρως με τους φοιτητές του Πανεπιστημίου Αιγαίου - για τους οποίους έχουμε μια πολύ καλή εντύπωση και μια πολύ καλή εκτίμηση και της

δουλειάς που γίνεται εδώ και των δυνατοτήτων τους. Αλλά θα θέλαμε τουλάχιστον να έχουνε μια συνολική εικόνα ώστε δυνητικά ο κάθε άνθρωπος που μπαίνει στο γραφείο, στη προοπτική του, μπορεί να είναι ο επόμενος υπεύθυνος του τμήματος, αυτή είναι η λογική μας. Δηλαδή η λογική μας είναι να φύγουμε από το ρόλο του χειριστή ενός συστήματος εισαγωγής πληροφοριών. Εκεί ήταν ο προβληματισμός μου και νομίζω ότι σε αυτό συμφωνούμε γιατί δουλεύουμε και με τα ίδια πρότυπα.

Η κ. Μουρατίδου δεν ήρθε αλλά με επιφόρτισε εκτός από κάποια παρουσίαση να διαβάσω μια επιστολή της, ντρέπομαι που τη διαβάζω αλλά θα το κάνω.

«Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί συμφοιτητές σας στέλνω τα χαιρετίσματά μου από τη μακρινή και χιονισμένη Καστοριά –γράφτηκε εχθές μάλλον αυτή η επιστολή– λυπάμαι που δεν μπόρεσα να παραβρεθώ στην ημερίδα που διοργανώνεται σήμερα από το τμήμα της Κοινής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας. Ειλικρινά θα ήθελα να βρισκόμουν εκεί για να μοιραστώ μαζί σας από κοντά τη δική μου εμπειρία θερινής πρακτικής άσκησης στο Ιδρυμα Μείζονος Ελληνισμού αλλά όπως καταλαβαίνετε ο καιρός και τα χιλιόμετρα δεν επέτρεψαν την παρουσία μου. Σκοπός του Ι.Μ.Ε. είναι η διάσωση και η διάδοση της ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού αξιοποιώντας τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα. Το τμήμα γενεαλογίας στο οποίο εργάστηκα για ένα μήνα αναλαμβάνει να διαφυλάξει και να παραδώσει στις επόμενες γενιές μας τις προσωπικές και οικογενειακές μνήμες του Ελληνισμού. Στο μέλλον το έργο αυτό θα αποτελέσει πολύτιμη κληρονομιά για ερευνητικούς σκοπούς αλλά και θα προσφέρει στο καθένα από εμάς την ευχαρίστηση να γνωρίσει την εξέλιξη του γενεαλογικού του δέντρου. Λόγω της μικρασιατικής καταγωγής μου η δουλειά αυτή με αφορούσε άμεσα και ασχολήθηκα με μεγάλο ενδιαφέρον. Η συνεργασία μου με τον υπεύθυνο του τμήματος γενεαλογίας κ. Μιχάλη Βαρλά ήταν άψογη και θα ήθελα να τον ευχαριστήσω για τη βοήθεια που μου προσέφερε στη διάρκεια της πρακτικής. Κλείνοντας επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Παπαταξιάρχη Άκη, τους καθηγητές της οργανωτικής επιτροπής κ. Έφη Πλεξουσάκη, κ. Χάρη Εξερτζόγλου, και Μαρία Σταματογιανοπούλου για την ευκαιρία που μου δώσανε να έχω μια μικρή εμπειρία σαν ιστορικός και ανθρωπολόγος σε ένα εργασιακό περιβάλλον όπως αυτό του Ι.Μ.Ε. Θα ήταν ευχής έργου αν γινόταν όλοι οι φοιτητές να έχουν μια τέτοια εμπειρία η οποία θα τους εξοικείωνε με το αντικείμενο των σπουδών τους. Με εκτίμηση, Μαρία Μουρατίδου».

Η κ. Μουρατίδου πέρασε άσχημα μαζί μου. Ειλικρινά σας το λέω. Όλοι οι άνθρωποι που έρχονται στο τμήμα περνάνε άσχημα. Γιατί; Γιατί θα πρέπει να εξοικειωθούν

πολύ γρήγορα με έναν απαιτητικό τρόπο σκέψης, με πολλές τεχνικές λεπτομέρειες, με ένα ειδικό λογισμικό καταχώρησης των στοιχείων και να βγουν να δουλέψουν μετά παραγωγικά και δημιουργικά. Η κ. Μουρατίδου είχε μια επιπλέον δυσκολία στο ένα κομμάτι της πρακτικής της ασχολήθηκε με αυτό που αποτελεί έργο του τμήματος, στο δεύτερο κομμάτι ασχολήθηκε με ένα πρόβλημα το οποίο τυράννησε και τον κ. Παπαταξιάρχη και εμένα στη οργάνωση του ως αντικειμένου εργασίας, πολύ περισσότερο την κ. Μουρατίδου η οποία έπρεπε να το φέρει και σε πέρας. Δηλαδή την οργάνωση ενός υλικού που έχει συλλέξει ο κ. Παπαταξιάρχης για να φτάσουμε να μελετήσουμε ζητήματα της κοινωνίας ενός χωριού, όπως είναι ενδογαμικά συστήματα, η μετακίνηση των ανθρώπων, και οι σχέσεις μεταξύ των διαφόρων οικογενειών. Ακόμα παιδεύομαι για να βρω έναν τρόπο με διάφορα πακέτα για να τα χρησιμοποιήσουμε ώστε να απεικονίσουμε γραφικά ορισμένες από τις πλευρές της εργασίας της κ. Μουρατίδου, άρα η κ. Μουρατίδου ταλαιπωρήθηκε.

Σχετικά με τη πρακτική, τα καλά και τα κακά που νομίζω ότι υπάρχουν σε εμάς. Το πρώτο πράγμα που μπορεί να αποκτήσει κανείς κοντά μας είναι μια εργασιακή εμπειρία και την ευκαιρία σε επαφή με το αντικείμενο να εκτιμήσει το επίπεδο των σπουδών και τα καλά στοιχεία τα οποία παίρνει και το λέω πολύ ειλικρινά χωρίς διάθεση κολακείας προς φίλους και συναδέλφους. Το δεύτερο είναι η χρήση της τεχνολογίας. Ιδιαίτερα από αυτήν την χρονιά, αν συνεχίσουμε να συνεργαζόμαστε, νομίζω ότι θα είναι πολύ καλό ένας φοιτητής ή ένας τελειόφοιτος να έχει τη δυνατότητα να δουλέψει με το δικό του υπολογιστή, να μάθει να σκανάρει, να χειρίζεται ψηφιακά μέσα εγγραφής εικόνας και ήχου και να διαχειρίζεται αυτά μέσα σε έναν υπολογιστή, έστω να το κάνει μια φορά για να δει πώς γίνεται. Νομίζω είναι ένα μεγάλο κέρδος.

Έφη Πλεξουσάκη: Νομίζω ότι αυτή η συζήτηση ξεπερνά τα όρια αυτής της ημερίδας και ίσως έχει πολύ νόημα να την κάνουμε πιο συχνά, να οργανώσουμε ένα πλαίσιο δηλαδή και να την κάνουμε. Για να βγουν και όλα αυτά τα ζητήματα που μπορούμε να τα συστηματοποιήσουμε κάπως. Ίσως να τοποθετηθούν και κάποια πράγματα, πιο συγκεκριμένα όπως τα προβλήματα που είπε ο Μιχάλης Βαρλάς στη σύνθεση θεωρητικών πραγμάτων πως γίνονται και έξω απ' αυτό το ηλεκτρονικό περιβάλλον και πως μπορούμε να τα σκεφτούμε όταν πρέπει να τα συνδέσουμε. Εγώ σας ευχαριστώ και για την εκπαίδευση που κάνετε των φοιτητών μας και για το ότι θα είναι μια εμπειρία πολύτιμη, αλλά νομίζω ότι μπορούμε να οργανώσουμε κάποια

στιγμή μια πιο οργανωμένη συζήτηση και επεξεργασία αυτών των θεμάτων, γιατί πραγματικά αυτή η ημερίδα είναι πολύ στενή για να το χωρέσει και αυτό.

Χρήστος Λάνδρος: Θα προτιμούσαμε πιο συστηματική σχέση κι όχι ένα μήνα, το διάστημα που αναγκαστικά πρέπει, δηλαδή να ξεζουμίσουμε τους φοιτητές μέσα σ' αυτό το μήνα, να τους βάλουμε όλο αυτό τον όγκο γνώσης και εμπειρίας που θα πρέπει να κοιτάξουν για να αποδώσουν σωστά [...] Γιατί πραγματικά τους άρεσε πάρα πολύ η δυνατότητα να δουλέψουν πάνω σε κάτι το οποίο εγώ κατάλαβα ότι, ναι ήξεραν τι είναι το αρχείο, αλλά το πώς από την κούτα με τη σκόνη,[...] Να φτάσουν οι φοιτητές να μην μας κατηγορούν για σκόνες.

[...]

Έφη Πλεξουσάκη

Γιατί η σκονισμένη εμπειρία της πρώτης χρονιάς ήταν η πιο σκονισμένη από όλα τα αρχεία. Εγώ αυτό θυμάμαι.

Μαρία Σταματογιαννοπούλου

Πάντως τη σκόνη ας την κρατήσουμε, είναι πολύ σημαντικό πράγμα. Σας παρακαλώ δηλαδή μη ζητάμε υγειονομικές

Κρίστης Κονναρής:

Εγώ θα ήθελα να δώσω μια άλλη διάσταση. Εμείς είμαστε ένας φορέας που δρούμε, ζούμε και εργαζόμαστε στη Λέσβο. Είναι μια περιφερειακή, γεωγραφική τοποθεσία. Μέσα σ' όλα αυτά τα χρόνια από το 1950 που ουσιαστικά ξεκινάμε δεν αναφέρεται πουθενά η λέξη «περιφερειακός». Εμείς βέβαια από τη πλευρά μας προσφέρουμε στους φοιτητές του Πανεπιστημίου μια δυνατότητα να δουλέψουν και να αξιοποιήσουν αυτό το χώρο. Πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι δεν θα μπορούσαμε να φτάσουμε ποτέ σ' αυτό το στάδιο που είδαν οι φοιτητές αν δεν ήταν η φήμη του Πανεπιστημίου του Αιγαίου. Δηλαδή η παρουσία ενός φορέα όπως το Πανεπιστήμιο που να μπορεί [...] να συνεργαστούν με ένα φορέα σαν και τον δικό μας [...]

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΩΝ

Ντιάνα Τράκα: Θα καλέσω τώρα τους φοιτητές και τις φοιτήτριες που ασκήθηκαν σε χώρους όπου το αντικείμενο της άσκησης είχε σχέση κυρίως με την ανθρωπολογική έρευνα. Ο Βαγγέλης Μούργελας και η Μαριάννα Τσίγκα ασκήθηκαν στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες. Τους δίνω το λόγο.

Βαγγέλης Μούργελας: Η Μαριάννα και εγώ εργαστήκαμε στο Κέντρο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης «Πυξίδα», στον πρώτο όροφο του κτιρίου όπου στεγάζεται το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες από τις 11 Ιουλίου έως τις 5 Αυγούστου. Είχαμε συζητήσει κάποιους μήνες πριν την έναρξη της θερινής μας άσκησης, τόσο με την κ. Έφη Πλεξουσάκη που ήταν η επιβλέπουσα από τη μεριά του πανεπιστημίου, όσο και με τη κ. Ναντίνα Χριστοπούλου που ήταν η επιβλέπουσα από τη μεριά του φορέα, σε ποιο τμήμα της οργάνωσης θέλαμε να εργαστούμε. Εκτός από το κέντρο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, θα μπορούσαμε να απασχοληθούμε στο τμήμα της Κοινωνικής Υπηρεσίας, ή στο τμήμα της Νομικής Υπηρεσίας που προσφέρουν υποστήριξη και πληροφόρηση σε άτομα που αιτούνται άσυλο και σε αναγνωρισμένους από το κράτος πρόσφυγες. Και εγώ και η Μαριάννα εκφράσαμε την επιθυμία να βρεθούμε στο χώρο της Πυξίδας, καθώς μας ενδιέφερε ο τομέας της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και επιδιώκαμε την επαφή με τα παιδιά. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο χώρο της Πυξίδας βρίσκονται παιδιά όλων των ηλικιών, όχι μόνο προσφύγων αλλά και οικονομικών μεταναστών, που θέλουν να μάθουν ή να βελτιώσουν τα Ελληνικά τους, αλλά και Ήλεκτρονικούς Υπολογιστές, Μουσική και Χορό.

Στόχος της εργασίας μας ήταν να καταφέρουμε να καταγράψουμε σκέψεις και συναισθήματα των παιδιών όταν πρωτοήρθαν στην Ελλάδα, τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν στη χώρα καταγωγής τους αλλά και κατά τη διάρκεια προσαρμογής τους στην Αθήνα, το πώς βίωσαν την «εμπειρία του ταξιδιού» της μετανάστευσης, και την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα. Αυτή η καταγραφή θα γινόταν μέσω «μη δομημένων» συνεντεύξεων που θα πραγματοποιούσαμε με τα παιδιά. Για να ζητήσουμε όμως αυτές τις συνεντεύξεις από τα παιδιά, χωρίς να τα «πιέσουμε», θα έπρεπε να περάσουμε

κάποιο χρονικό διάστημα μαζί τους, να γνωριστούμε καλύτερα, να δημιουργηθεί ένα κλίμα οικειότητας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ μας. Ουσιαστικά, ένας μικρότερος αλλά καθημερινός στόχος ήταν η προσπάθεια να προσεγγίσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο τα παιδιά.

Όσον αφορά τη μέθοδο που εργαστήκαμε, οργανώσαμε κάποιες δραστηριότητες που είχαν ως βάση το παιχνίδι, τη ψυχαγωγία, τη δημιουργικότητα και μέσω της «συμμετοχικής παρατήρησης» προσπαθήσαμε αφενός να γνωριστούμε καλύτερα με τα παιδιά και αφετέρου να καταγράψουμε σε «ημερολογιακή μορφή» οτιδήποτε συνέβαινε στη διάρκεια των συναντήσεών μας, όχι μπροστά στα παιδιά αλλά όταν αυτές (οι συναντήσεις) τελείωναν. Ενώ στην πρώτη μας συνάντηση με τα παιδιά, τη Τρίτη 12 Ιουλίου, παρευρέθηκαν 4 αγόρια και 2 κορίτσια, τις επόμενες μέρες της πρώτης εβδομάδας που ακολούθησαν, μόνο ο Αγιάς από το Κουρδιστάν και ο Έλβις από την Αλβανία –ηλικίας 12 χρονών και οι δυο- ήταν τα παιδιά που έρχονταν στις συναντήσεις μας. Στις πρώτες δύο συναντήσεις, στο χώρο της Πυξίδας, παίξαμε το παιχνίδι «όνομα, ζώο, χώρα, πράγμα», το οποίο αποδείχτηκε αρκετά διασκεδαστικό για όλους μας, ένα παιχνίδι γνώσεων, ενώ ψάξαμε και στο παγκόσμιο χάρτη τις χώρες καταγωγής τους αλλά και διάφορες χώρες του κόσμου περισσότερο ή λιγότερο γνωστές. Τη Παρασκευή, μην έχοντας ούτε εγώ ούτε η Μαριάννα να προτείνουμε κάποια δραστηριότητα που θα κρατούσε το ενδιαφέρον των παιδιών μέσα στις αίθουσες, αναγκαστήκαμε να «υποκύψουμε» στις παρακλήσεις των παιδιών για βόλτα και παιχνίδι στο «Πεδίο του Άρεως» που απείχε 10 περίπου λεπτά από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες.

Τη δεύτερη εβδομάδα παρουσίας μας στην Πυξίδα αποφασίσαμε να «διαφημίσουμε» περισσότερο τις δραστηριότητες μας, να ενημερώσουμε έγκαιρα όσο το δυνατόν περισσότερα παιδιά ώστε η προσέλευσή τους να είναι μεγαλύτερη, κάτι που τελικά πετύχαμε. Τη μία μέρα παρακολούθησαμε τη ταινία «Κάν’ το όπως ο Μπέκαμ» (μια κωμωδία με μια οικογένεια ινδικής καταγωγής που ζει στην Αγγλία), την άλλη πήγαμε πολλά παιδιά στο πάρκο και παίξαμε κρυφτό, κυνηγητό, και άλλα παιχνίδια (μέσα από τα οποία εγώ και η Μαριάννα ξαναγίναμε παιδιά και ενδεχομένως να παίξαμε περισσότερο από αυτά). Κάποια άλλη μέρα ανταποκριθήκαμε στο κάλεσμα που μας απεύθυνε, την πρώτη μέρα γνωριμίας μας, ο Αγιάς - το παιδί που γνωρίσαμε καλύτερα από τα υπόλοιπα- και επισκεφθήκαμε τη γειτονιά και το σπίτι του, ενώ ιδιαίτερη επιτυχία είχε η ιδέα μιας συμφοιτήτριάς μας και εθελόντριας (Ευγενία) να φέρει στην Πυξίδα «χάντρες» και να φτιάξουμε βραχιόλια και κοσμήματα αφού τα

παιδιά έδειξαν πρόθυμα να συμμετάσχουν σε αυτή τη δημιουργική διαδικασία. Στη διάρκεια της δεύτερης εβδομάδας παρουσίας μας στο χώρο μάθαμε ότι τα περισσότερα από τα παιδιά θα έφευγαν την επόμενη εβδομάδα για τις κατασκηνώσεις του Αγίου Ανδρέα κάτι που επηρέασε τον τρόπο εργασίας μας και το στόχο που είχαμε αρχικά θέσει, τις συνεντεύξεις με κάποια παιδιά, όσα φυσικά ήθελαν να μιλήσουν και είχαμε έρθει περισσότερο κοντά τους.

Έτσι την τρίτη και την τέταρτη εβδομάδα επισκεφθήκαμε τις κατασκηνώσεις στη μέρα και τις ώρες που είχαν οριστεί ως «επισκεπτήριο» κυρίως για τον Αγιάς με τον οποίο είχαμε πλέον αναπτύξει μια πολύ καλή, «φιλική» σχέση. Σε εκείνο το διάστημα κανονίσαμε μία συνάντηση στην Πυξίδα με όσα παιδιά δεν βρίσκονταν στις κατασκηνώσεις, όπου φέραμε πηλό για να κάνουμε κάποιες κατασκευές, αλλά περισσότερο λερωθήκαμε και μουτζουρωθήκαμε πειράζοντας ο ένας τον άλλον παρά προσπαθήσαμε να φτιάξουμε κάτι. Τη τελευταία μέρα μας στο χώρο του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, μετά από συνεννόηση με τη Ναντίνα, είδαμε τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνική λειτουργός στη Κοινωνική Υπηρεσία εξυπηρετεί πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο και μία συνέντευξη στη Νομική Υπηρεσία ενός νεοαφιχθέντα πρόσφυγα προκειμένου να συγκεντρωθούν τα στοιχεία που απαιτούνται για τη νομική υποστήριξη του κατά τη διαδικασία αίτησης για χορήγηση ασύλου.

Μία γενική αίσθηση που αποκτά κανείς από τις πρώτες συζητήσεις με τα παιδιά είναι ότι –αυτά που βρίσκονται κάποια χρόνια στην Ελλάδα- είναι προσαρμοσμένα στην Ελληνική πραγματικότητα και τον τρόπο ζωής της Αθήνας, γνωρίζουν καλά ελληνικά και θέλουν να μάθουν περισσότερα πράγματα που αφορούν την Ελλάδα. Ιδιαίτερη εντύπωση μας έκανε το γεγονός ότι πολλά από τα παιδιά μετακινούνται με τα μέσα μαζικής μεταφοράς όχι μόνο τη μέρα αλλά και το βράδυ, γνωρίζουν μέρη και γειτονιές που εμείς δεν ξέρουμε αν και μένουμε στην Αθήνα. Κοινή ασχολία αγοριών και κοριτσιών αποτελεί το κινητό τηλέφωνο –που σε πολλές περιπτώσεις είναι πολύ εξελιγμένο τεχνολογικά- το οποίο χειρίζονται όψογα ανταλλάσσοντας μηνύματα, εικόνες και ήχους, πολλά από τα οποία τα «κατεβάζουν» από τις υπηρεσίες εταιρειών κινητής τηλεφωνίας, επιλέγοντας μέσα από ένα πλούσιο ρεπερτόριο κυρίως ελληνικά αλλά και ξένα τραγούδια. Η τηλεόραση απασχολεί μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου τους, ιδιαίτερα το καλοκαίρι όπου δεν έχουν και τις υποχρεώσεις του σχολείου, ενώ τα προγράμματα που τους αρέσει να βλέπουν, εκτός από κινούμενα σχέδια, είναι κάποιες λατινοαμερικάνικες σειρές όπως «Mariánnα της νύχτας» και

«Χουάνα η παρθένα» και κάποια ελληνικά σήριαλ όπως «Εραστής δυτικών προαστίων» όπου ο πρωταγωνιστής Γεωργούλης ενδεχομένως να κλέβει τις καρδιές των κοριτσιών και να προκαλεί θαυμασμό στα αγόρια. (Σίγουρα τα παιδιά μπορούν να αφηγούνται με ανατριχιαστικές λεπτομέρειες τη πλοκή αυτών των προγραμμάτων.) Το παιχνίδι στη γειτονιά ή το πάρκο όπως είναι φυσικό αποτελεί προτεραιότητα τους καλοκαιρινούς μήνες για τα παιδιά, όσα βέβαια είναι τυχερά να μένουν κοντά σε κάποιο χώρο που μπορούν να παίζουν χωρίς κινδύνους αλλά με ασφάλεια με τους φίλους τους. Τέλος, τα περισσότερα αγόρια ενδιαφέρονται για το ποδόσφαιρο, γίνονται φίλοι του Ολυμπιακού, του Παναθηναϊκού ή της ΑΕΚ, ενώ κάποια από αυτά προπονούνται σε κάποιες ερασιτεχνικές, συνοικιακές ομάδες. Επιχειρώντας μια αποτίμηση της θερινής μου άσκησης θα έλεγα ότι η εργασία μας στο χώρο του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες και της Πυξίδας είχε ένα ερευνητικό και πειραματικό χαρακτήρα, κάτι που, η Μαριάννα και εγώ, θεωρήσαμε ιδιαίτερα ενδιαφέρον και το αντιμετωπίσαμε ως πρόκληση.

Συμφωνήσαμε με τη Ναντίνα ότι στο χώρο της Πυξίδας που επιλέξαμε, δεν είχε νόημα να απασχοληθούμε σε μια «δουλειά γραφείου» -άλλωστε δουλεύουν 3 κοπέλες κοινωνικοί λειτουργοί στη γραμματεία- αλλά να προσεγγίσουμε τα παιδιά και να καταγράψουμε το «υλικό» που θα παρήγαγαν οι συναντήσεις μας.

Έτσι μας δόθηκε η «ελευθερία των κινήσεων» στο να οργανώσουμε ως ομάδα τις δραστηριότητές μας, σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα των παιδιών και ύστερα από δικές τους προτάσεις για τι θα ήθελαν αυτά να κάνουμε.

Θα ήθελα, στο σημείο αυτό, να ευχαριστήσω τη κ. Πλεξουσάκη και τη Ναντίνα Χριστοπούλου, μέσω από τις οποίες, μου δόθηκε η ευκαιρία στη πράξη να ασχοληθώ με έναν τομέα που με ενδιαφέρει –καθώς συνεχίζω να βρίσκομαι στους χώρους του Ε.Σ.Π. και με τη Ναντίνα, ως μέλος μιας ερευνητικής ομάδας για δίκτυα αλληλεγγύης νεαρών προσφύγων. Αποφοιτώντας από ένα τμήμα που έχει τόσο θεωρητικό χαρακτήρα ήρθε –στη κατάλληλη στιγμή για μένα- η γνωριμία με έναν χώρο όπως αυτόν των μη κυβερνητικών οργανώσεων, στον οποίο κατά τη γνώμη μου η Κοινωνική Ανθρωπολογία έχει –και πρέπει να έχει ακόμα περισσότερο- θέση και λόγο.

Τέλος, το πιο σημαντικό ίσως όφελος αυτής της εργασίας είναι η επαφή, η γνωριμία, η σχέση που αναπτύσσεται με πρόσφυγες και μετανάστες κάθε ηλικίας και καταγωγής μέσα στους χώρους αυτούς. Αυτοί οι «ξεχωριστοί» -για μένα- άνθρωποι -που αν μη τι άλλο είναι οπλισμένοι με κουράγιο, μεγάλη ψυχική δύναμη, και τρομερή

αξιοπρέπεια- μας βοηθούν, μας προκαλούν να καταπολεμήσουμε προκαταλήψεις, στερεότυπα, ταμπέλες και διακρίσεις, που όλοι μας σε ένα βαθμό κουβαλάμε αλλά θα πρέπει σταδιακά να αποβάλουμε ώστε να γινόμαστε λίγο περισσότερο «άνθρωποι».

Ντιάνα Τράκα: Ευχαριστούμε το Βαγγέλη και τη Μαριάννα για την πολύ ενδιαφέρουσα παρουσίασή τους σχετικά με την εμπειρία τους από την πρακτική άσκηση και δίνω τώρα το λόγο στην Μαριλίζα Μυράτ που ασκήθηκε στο Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών.

Μαρία-Ελισάβετ Μυράτ: Το καλοκαίρι ήμουν στο Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών, με επιβλέπουσα καθηγήτρια την κα. Καντσά και επιβλέπουσα στο Κέντρο την κα. Τζαβάρα. Εγώ ήμουν λιγότερο τυχερή από τους προλαλήσαντες. Καταρχήν, για να προσδιορίσω το χώρο άσκησης, να πω ότι ήταν στο Σύνταγμα στο κέντρο. Το ΚΕ.Γ.Μ.Ε είναι μια μη κυβερνητική οργάνωση που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και λαμβάνει και κάποια κονδύλια από το ελληνικό κράτος. Αναλαμβάνει κάποια προγράμματα, συνήθως τριετή, που αφορούν αποκλειστικά τις γυναίκες, για παράδειγμα με θέμα τη βία κατά των γυναικών, ή τη σωματεμπορία ή άλλα.

Την εποχή που πήγα εγώ το πρόγραμμα που έτρεχε είχε να κάνει με την ανεργία των γυναικών και την ανισότητα των ευκαιριών και την άρση των σχεσεων εξουσίας εις βάρος των γυναικών στην αγορά εργασίας. Το πρόγραμμα λεγόταν ΠΕΡΣΕΦΟΝΗ και στόχο είχε, όπως λέει και το φυλλάδιο, την ολοκληρωμένη παρέμβαση υπέρ των γυναικών. Το πρόγραμμα μετρούσε ήδη τρεις μήνες όταν πήγα εγώ, οπότε ήταν ακόμα στην αρχή του, δεν είχαν νομίζω ιδιαίτερη εμπειρία ακόμα πάνω σε αυτό.

Το πρόγραμμα αυτό συνιστά μια ολοκληρωμένη παρέμβαση, για να σας δώσω λίγο το πλαίσιο. Καταρχήν είναι πρόγραμμα συνεργασίας του ΚΕ.Γ.Μ.Ε με τον ΟΑΕΔ. Πηγαίνουν οι γυναίκες στον ΟΑΕΔ για την κάρτα ανεργίας τους ή για την συμμετοχή τους σε κάποιο πρόγραμμα Stage κτλ. και ο ΟΑΕΔ τους παραπέμπει στο ΚΕ.Γ.Μ.Ε υποχρεωτικά ώστε να μπορέσουν μετά από την παρακολούθηση 10 συνεδριών να βρουν εργασία μέσω των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ. Οπότε είναι αναγκαστικό να πάνε εκεί, κάτι το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό και το υπογραμμίζω. Πηγαίνοντας λοιπόν στο ΚΕ.Γ.Μ.Ε μετά από την προτροπή του ΟΑΕΔ, το πρώτο στάδιο είναι η κατ' ιδίαν συνέντευξη με μια κοινωνιολόγο, όπου προσπαθούν να μάθουν όσα περισσότερα πράγματα γίνεται για την οικογενειακή τους ζωή και το οικογενειακό τους περιβάλλον. Αποτέλεσμα αυτής της συνέντευξης είναι μια κωδικοποιητική θα έλεγα λειτουργία, κάποιοι χαρακτηρισμοί των γυναικών που προκύπτουν από αυτή την δίωρη συνέντευξη,

πώς χαρακτηρίζει δηλαδή με επιθετικούς προσδιορισμούς η κοινωνιολόγος την γυναίκα με την οποία συναντήθηκε. Ακολουθεί η βαθμολόγησή τους από το 1 μέχρι το 5 για τη μειωμένη ή όχι προτεραιότητα που θα της δώσουν για την εξεύρεση εργασίας. Το Κέντρο έχει αναλάβει 200 γυναίκες και πρέπει να «αποκαταστήσει» και τις 200. Μετά πραγματοποιούνται κάποιες συνεδρίες επαγγελματικής υποστήριξης τις οποίες και συντονίζει μια «ειδική» ψυχολόγος. Και τέλος, όταν πλέον έχουν ολοκληρωθεί και οι δέκα προβλεπόμενες συνεδρίες, βρίσκουν δουλειά στον τομέα τους ή όπου οι ίδιες έχουν εκφράσει την επιθυμία να εργαστούν. Επιπλέον, άλλη μια «υποχρέωση» του Κέντρου είναι η ενημέρωση των εργοδοτών μέσω του διαδικτύου ή με την αποστολή ενημερωτικών φυλλαδίων για το πρόγραμμα ώστε να προτιμήσουν για τυχόν κενές θέσεις εργασίας, γυναίκες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, «επωφελούμενες» όπως τις ονομάζουν, καθώς ένα μέρος των εξόδων του μισθού τα παρέχει ο ΟΑΕΔ.

Εγώ πήγα τον Ιούλιο στο Κέντρο. Ήταν ένας πάρα πολύ μικρός χώρος, και αυτό το αναφέρω γιατί υπήρχε συχνά το πρόβλημα του χώρου, πολλές φορές δεν υπήρχε μέρος να κάτσω, δεν υπήρχε καν καρέκλα να καθήσω. Δεν υπήρχε κλιματισμός, ήταν στο κέντρο της Αθήνας ωστόσο. Τέλος πάντων, οι συνθήκες με λίγα λόγια ήταν λίγο άσχημες όπως επίσης και η συνεργασία μου. Ήταν δύσκολη γιατί πρωτίστως θέλω να σημειώσω ότι το διάστημα του ενός μήνα είναι πάρα πολύ λίγο για μια πρακτική άσκηση από την στιγμή που εισέρχεσαι σε έναν φορέα προκειμένου να μπορέσεις να βοηθήσεις και να πάρεις κάτι εποικοδομητικό και σε έναν μήνα θα φύγεις, είναι πάρα πολύ δύσκολο να ενταχθείς κιόλας σε μια ομάδα. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η κύρια ασχολία μου να είναι να βοηθώ την γραμματέα του Κέντρου να περνάει κάποια στοιχεία στον υπολογιστή, η δακτυλογράφηση εν γένει ονομάτων και στοιχείων. Επιπλέον, οι αρχειοθετήσεις φακέλων, αποδελτίωση αγγελιών κτλ. Επίσης παρακολούθησα και δυο συνεδρίες «επωφελουμένων» γυναικών που συντόνιζε η ψυχολόγος επαγγελματικής κατάρτισης. Οι συγκεκριμένες επιθυμούσαν να ανοίξουν δική τους επιχείρηση τις οποίες και θα χρηματοδοτούσε εν μέρει ο ΟΑΕΔ. Οι συνεδρίες αυτές ήταν περισσότερο συνεδρίες συνειδητοποίησης του τι πάνε να κάνουν, τι επιχείρηση θέλουν να ανοίξουν, για ποιο λόγο και πού, αν έχουν βρει τα άτομα κτλ.

Με το πέρας της πρώτης συνάντησης, αφού με σύστησαν σαν κοινωνιολόγο «για να μην ρωτάνε τώρα τι είναι η κοινωνική ανθρωπολόγος, για να περάσουμε στο ‘ψητό’», ήταν η δικιά μου πλέον δουλειά να κωδικοποιήσω τις γυναίκες με μια αναφορά στον υπολογιστή όπου θα έγραφα το είδος της επιχείρησης και θα περιέγραφα τις γυναίκες με επιθετικούς

προσδιορισμούς, δηλαδή πώς μου φάνηκε, αν ήταν επιθετική, πρόσχαρη, συνεργάσιμη κτλ. Δυο γραμμές οι οποίες θα έπρεπε να περιγράφουν γυναίκες που κατά τα άλλα ήταν άγνωστες. Έχοντας συνηθίσει εγώ στην Κοινωνική Ανθρωπολογία να εντάσσουμε σε ευρύτερα πλαίσια τα δεδομένα και να αποφεύγουμε τη ‘σωστή’ αξιολόγηση ή μέθοδο αξιολόγησης, αντιμετώπισα δυσκολία ως προς αυτό ακριβώς επειδή έχω ασπαστεί τις μεθόδους της Ανθρωπολογίας. Κάθε επιστήμη έχει βέβαια τις δικές της μεθόδους, δεν μπορώ εγώ να πω κάτι πάνω σε αυτό. Άλλα εμένα γενικά ήταν αρνητικές οι εντυπώσεις και από την συνεργασία μου. Μου έδωσαν να διορθώσω συντακτικά και ορθογραφικά ένα κείμενο που είχαν αποθηκευμένο στον υπολογιστή, δηλαδή ένα είδος πρωτοβουλίας μου έδωσαν. Αργότερα όμως συνειδητοποίησα ότι αυτό το κείμενο βρισκόταν ήδη δημοσιευμένο στα επίσημα φυλλάδια του Κέντρου. Με λίγα λόγια, μου έδωσαν την εντύπωση ότι μου έδιναν οτιδήποτε μπορούσαν να βρουν να μου δώσουν προκειμένου να μην είμαι στα πόδια τους.

Σε μια άλλη περίπτωση, ζητούσα επίμονα να μου δώσουν κάτι να κάνω με τη λογική ότι η πρακτική διαρκεί μόνο ένα μήνα και ήθελα να πάρω κάτι εποικοδομητικό. Διαπληκτιστήκαμε λίγο, μου είπαν ότι «τι δηλαδή, δεν είναι σημαντικό αυτό το πράγμα; Υποβιβάζεις την δουλειά μας;». Τέλος πάντων, εγώ επέμενα να κάνω κάτι, μου λέει μια εργαζόμενη «λοιπόν, το μόνο που μπορείς να κάνεις για να βιοηθήσεις είναι να πας αυτό το φάκελο στην Εμμανουήλ Μπενάκη και θα σου κάνουμε εμείς τα εισιτήρια του λεωφορείου, μην ανησυχείς, θέλεις;». Μου βγήκε αυθόρυμητα να γελάσω και λέω «αν θέλω να πάω τον φάκελο; Όχι, δεν θέλω». Τέλος πάντων, τις επόμενες μέρες φυσικά η συγκεκριμένη εργαζόμενη ήταν εμπαθής μαζί μου. Με κάλεσε σε ένα δωμάτιο μετά από τρεις μέρες για να ζητήσει τα στοιχεία μου και να με επιπλήξει με την ευκαιρία για αυτή μου την άρνηση : «Καταλαβαίνω, δεν είναι αυτή η δουλειά σου αλλά από εκεί και πέρα πρέπει να υπακούς γιατί είσαι μικρό κοριτσάκι και αν ήσουν κόρη μου θα σου έλεγα ντροπή σου και θα σου έδινα και ένα χαστούκι». Το γεγονός αυτό το αναφέρω γιατί περίμενα σε έναν τέτοιου είδους φορέα μια διαφορετική ιδεολογία και αντιμετώπιση των πραγμάτων. Μιλάμε καταρχήν για σχέσεις εξουσίας στην αγορά εργασίας. Πρώτον, με αυτό το περιστατικό που ανέφερα, δημιουργείται μια σχέση εξουσίας μόνο που αυτή τη φορά είναι διαφορετικοί οι εξουσιαστές και διαφορετικοί οι εξουσιαζόμενοι, την ίδια στιγμή που μιλάμε για άρση των εξουσιαστικών σχέσεων και την ανισότητα στην αγορά εργασίας κτλ.

Και τελειώνοντας, θα ήθελα να σημειώσω την αρνητική μου διάθεση και το πόσο βαρύγδουπα αντηχούσε στα αυτιά μου η έκφραση «επωφελούμενες», το οποίο είναι και τυπωμένο στα επίσημα φυλλάδια. Προφανώς πρόκειται για ατυχή χαρακτηρισμό γιατί θεωρώ ότι και πάλι η έκφραση αυτή και μόνο δημιουργεί σχέσεις εξουσίας από την χρήση της και μόνο. Οι εξουσιαζόμενες παραμένουν αυτές που «επωφελούνται» και οι εξουσιαστές γίνονται τώρα οι φορείς.

Και για να κλείσω την παρουσίασή μου, ήρθε η ώρα της απομνημονίσης. Η ψυχολόγος βγαίνοντας από την αίθουσα με τη λήξη των συνεδριών που είχαν με τις γυναίκες και ενώ αυτές συχνά έβγαιναν με κλάματα έπειτα από την προσωπική τους εξομολόγηση, σχολίαζε τα πάντα, το τι φορούσαν, τη νοημοσύνη τους, την «κακομοιριά» τους κτλ. , κάτι το οποίο δεν περίμενα να δω. Λάθος μου πιθανότατα γιατί είχα στο νου μου εσφαλμένα τον «επιστήμονα-επαίοντα».

Όταν δε, ζήτησα κάποια στιγμή να δω την πρόεδρο του ΚΕΓΜΕ αντιμετώπισα μια εντονότατη αρνητικότητα από τις εργαζόμενες που μου έλεγαν ότι δεν έχω καμιά δουλειά με την πρόεδρο και δεν μπορώ να την δω και εν τέλει αυτή η συνάντηση δεν έγινε ποτέ. Το εποικοδομητικό ίσως του προγράμματος της Πρακτικής Άσκησης ήταν το να προσγειωθώ στα καθημερινά πρακτικά και γραφειοκρατικά πλαίσια των εργασιών. **Ντιάνα Τράκας:** Ευχαριστούμε πολύ την κ. Μυράτ, πραγματικά φαίνεται ότι ήταν μια δύσκολη και πολύ διαφορετική εμπειρία σε σχέση με αυτή των άλλων φοιτητών και φοιτητριών. Θα μας δοθεί ελπίζω η ευκαιρία να το συζητήσουμε. Δίνω το λόγο στην Αγγελική Κωνσταντοπούλου που ασκήθηκε στο ΕΚΚΕ.

Αγγελική Κωνσταντοπούλου: Το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, εδρεύει στην Αθήνα και είναι ο σημαντικότερος δημόσιος φορέας στον τομέα της κοινωνικής έρευνας. Το ερευνητικό προσωπικό του ΕΚΚΕ αποτελείται από επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων: κοινωνιολόγους, ανθρωπολόγους, ιστορικούς, πολιτικούς επιστήμονες, γεωγράφους, οικονομολόγους κλπ. Η επιστημονική κοινότητα του ΕΚΚΕ δραστηριοποιείται σήμερα στην διερεύνηση των κοινωνικών και οικονομικών προϋποθέσεων της ανάπτυξης, διασφαλίζει την επιστημονική προσέγγιση για την καταγραφή και αξιολόγηση της κοινωνικής πραγματικότητας και μελετά τις πολλαπλές επιπτώσεις που αυτή έχει στην μετεξέλιξη των παραγωγικών δομών και σχέσεων. Ο έντυπος και ηλεκτρονικός τύπος έχουν κάνει πολλές φορές εγκωμιαστικές αναφορές για το έργο και την προσφορά του ΕΚΚΕ. Πολλές από αυτές τις έρευνες μου

κέντρισαν το ενδιαφέρον και έτσι επισκέφτηκα πάρα πολλές φορές την ιστοσελίδα του ΕΚΚΕ στο διαδίκτυο προκειμένου να ενημερωθώ για τις δραστηριότητες του.

Η περιέργεια για το τι μέθοδοι ακολουθούνταν και πώς συλλέγονταν οι πληροφορίες, το πώς συντάσσονταν τα ερωτηματολόγια, πώς αξιολογούνταν τα στοιχεία και αργότερα μετατρέπονταν σε στατιστικά δεδομένα, με ώθησαν στην επιλογή του ΕΚΚΕ για την πραγματοποίηση της άσκησης στα πλαίσια της Θερινής Πρακτικής. Ωστόσο, η πρακτική άσκηση δεν πραγματοποιήθηκε στον χώρο του ΕΚΚΕ και αυτό ήταν κάτι που με στεναχώρησε πολύ. Έλαβε χώρα στο Κέντρο Μικρασιατικών σπουδών αλλά για τις ανάγκες της έρευνας του ΕΚΚΕ και συγκεκριμένα της κυρίας Μαρίνας Πετρονώτη. Η κυρία Πετρονώτη διεξάγει έρευνα σχετική με τους μικτούς γάμους στην Ελλάδα, και συγκεκριμένα γάμους μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων. Έτσι, η βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Μικρασιατικών σπουδών ενδείκνυτο για την αναζήτηση τέτοιων γάμων και συγκεκριμένα την περίοδο πριν από τη μικρασιατική καταστροφή. Έτσι, μέσα από μαρτυρίες, απομνημονεύματα ή αυτοβιογραφίες κατοίκων των περιοχών της Μικράς Ασίας, όπως της Καππαδοκίας κ.ά, προσπαθήσαμε να ανακαλύψουμε αν το φαινόμενο σύναψης γάμων Ελλήνων-Τούρκων προϋπήρχε των γεγονότων του 1922-23.

Η άσκηση πραγματοποιήθηκε σε ένα πολύ ευχάριστο περιβάλλον, οι άνθρωποι του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών ήταν φιλικοί και πάντα διαθέσιμοι στο να βοηθήσουν, η φιλοξενία τους ήταν άψογη και το ενδιαφέρον τους για την πορεία της έρευνας συνεχές. Η συνεργασία με την κυρία Πετρονώτη ήταν επίσης άψογη ακόμα και αν δεν βρισκόμασταν κάτω από την ίδια στέγη είχαμε μια πολύ καλή επικοινωνία και εξάλλου μοιραζόμασταν την αγωνία για το τελικό αποτέλεσμα της έρευνας. Το ενδιαφέρον μου παρέμεινε αμείωτο μέχρι το τέλος. Τις πρώτες μέρες υπήρξε μια απογοήτευση μιας και δεν είχε βρεθεί ούτε μια μαρτυρία γάμου ή σχέσης Ελλήνων και Τούρκων. Όταν όμως βρέθηκε ένα τέτοιο περιστατικό, η όρεξη για δουλειά έγινε μεγαλύτερη.

Η εργασία μου αφορούσε την ανάγνωση, την καταγραφή και την εξαγωγή βασικών συμπερασμάτων με βάση τα όσα τετράδια και χειρόγραφα περιεργάστηκα. Ιδιαίτερες δυσκολίες δεν συνάντησα. Η προσαρμογή μου γενικά ήταν πολύ γρήγορη, η προσαρμογή μου σχετικά με το αντικείμενο της έρευνας έγινε επίσης γρήγορα. Σίγουρα κάποια από τα μαθήματα που έχουμε διδαχθεί διευκόλυναν την εργασία. Συγκεκριμένα όσον αφορά τις μεθόδους ερμηνείας αλλά και επεξεργασίας των δεδομένων. Παρόλα αυτά, αυτό που θα επιθυμούσα θα ήταν μια πιο άμεση ανθρώπινη επαφή μιας και η εργασία μου ήταν κυρίως μοναχική.

Τώρα σχετικά με τα συμπεράσματα που προέκυψαν, αυτά είναι τα παρακάτω : η σύναψη γάμων μεταξύ Χριστιανών και Μουσουλμάνων αποτελούσε ένα φαινόμενο με ιδιαίτερα μικρή συχνότητα. Συγκεκριμένα διάβασα γύρω στα 100 με 120 χειρόγραφα τετράδια και βρέθηκαν πέντε έξη τέτοια περιστατικά. Η κύρια ενασχόληση μου ήταν δηλαδή η προφορική ιστορία. Οι σχέσεις των Τούρκων και των Ελλήνων δεν ήταν καλές, αρπαγές παιδιών, λεηλασίες κτλ. γνωστά. Δεν αποκλειόταν όμως και η αρμονική συμβίωση μεταξύ Τούρκων και Ελλήνων, ωστόσο οι σχέσεις τους περιορίζονταν αποκλειστικά και μόνο σε εμπορικές συναλλαγές και δεν επεκτείνονταν σε προσωπικές ή οικογενειακές σχέσεις, και σε κάποια χειρόγραφα αυτό είναι κάτι που τονίζεται ιδιαίτερα. Για παράδειγμα «επιγαμίες με Τούρκους δεν είχαν τα ελληνικά χωριά της περιφέρειας, οικογενειακές σχέσεις με Τούρκους δεν είχομεν», κτλ. Ακόμη και σε κάποια χειρόγραφα που περιγράφουν το εθιμικό του γάμου δεν γίνεται κάποια αναφορά τέτοιου γάμου. Ισως να αποκρύπτονταν τέτοιοι γάμοι ή ίσως να δόθηκε μεγαλύτερη βαρύτητα στην περιγραφή των δεινών των Ελλήνων της Μικράς Ασίας. Πάντως, στα λιγοστά παραδείγματα που βρέθηκαν, ένας τέτοιος έρωτας δεν τύγχανε καλής ανταπόκρισης και από τις δύο μεριές.

Η Θερινή Πρακτική Άσκηση αποτέλεσε την πρώτη μου επαφή με έναν εργασιακό χώρο και αποκόμισα πολλά από τη συμμετοχή σε αυτή. Πέρα από τις γνώσεις, διαπίστωσα πως οι καλές ανθρώπινες σχέσεις, η επικοινωνία και η συνεργασία διευκολύνουν την εργασία και ταυτόχρονα την αποδοτικότητα. Ένα καλό κλίμα στον χώρο εργασίας πρέπει να είναι ο κανόνας. Τώρα το γεγονός αυτό καθ' αυτό της εργασίας κάνει τον άνθρωπο να αισθάνεται ανεξάρτητος και δημιουργικός.

Τώρα από την εργασία μου στα πλαίσια της Πρακτικής Άσκησης είπαμε με τον κύριο Γιανακόπουλο να ασχοληθούμε με τα σίριαλ που πραγματεύονται έρωτες Ελλήνων με αλλοδαπούς και σίριαλ που το τελευταίο διάστημα έχουν γίνει πολύ της μόδας. Η αρχή έγινε προ διετίας με το σίριαλ του Μανουσάκη «Η αγάπη ήρθε από μακρυά» με το θηοποιό Κώστα Σόμμερ ως αλβανό εργάτη, μυώδη, όμορφο, αρρενωπό κτλ. και πραγματευόταν τον έρωτα ανάμεσα σε αυτόν και την ηθοποιό Λίνα Σακκά που υποδυόταν μια γυναίκα παντρεμένη με έναν μεγαλοκτηματία κτλ.

Αργότερα ήρθε να προστεθεί το «Μη μου λες Αντίο» με τον Μουράτ τον γνωστό, φαντάζομαι όλοι τον ξέρετε. Και τώρα σε αυτές τις σειρές ήρθε να προστεθεί και ενα άλλο σίριαλ Τουρκικής προέλευσης αυτή τη φορά, «Τα σύνορα της Αγάπης», φαντάζομαι έχετε ακούσει. Η Τουρκάλα Ναζλί και ο Έλληνας Νίκος ερωτεύονται

παράφορα και αποφασίζουν να παντρευτούν αλλά στην απόφαση τους αυτή βρίσκονται αντιμέτωποι με τις οικογένειές τους.

Με την εργασία αυτή σκοπό είχαμε να καταδείξουμε αν τέτοιοι έρωτες τυγχάνουν ανταπόκρισης από το ελληνικό κοινό ή όχι. Μέσα από συνεντεύξεις Ελλήνων πολιτών που είχαν παρακολουθήσει τα παραπάνω σίριαλ αλλά και αλλοδαπών, προσπαθήσαμε να διαμορφώσουμε συμπεράσματα για το αν το φαινόμενο των μικτών γάμων στην χώρα μας τυγχάνει ανταπόκρισης .

Ένα κομμάτι της εργασίας εστίαζε και στο ρόλο των ΜΜΕ και στο πώς αυτά συμβάλλουν θετικά ή αρνητικά για την διαμόρφωση της κοινής γνώμης για το παραπάνω φαινόμενο. Από πλευράς Ελλήνων, 7 άτομα ηλικίας 17- 77 ετών, άνδρες και γυναίκες έδωσαν τις απαντήσεις τους. Οι αλλοδαποί ήταν 3, Αλβανοί μετανάστες στην Ελλάδα, δυο γυναίκες και ένας άνδρας.

Τώρα λοιπόν για τα «Σύνορα της Αγάπης» που ασχοληθήκαμε και πιο πολύ με το συγκεκριμένο σίριαλ, κατάφερε σε μια χρονική περίοδο, την καλοκαιρινή σεζόν που δεν έχει μεγάλους δείκτες τηλεθέασης, να καθηλώσει το ελληνικό κοινό και έδειξε πως αν τελικά η τηλεόραση έχει κάτι αξιόλογο, παράξενο να δείξει, το ελληνικό κοινό θα κάτσει μέσα στο σπίτι του να το παρακολουθήσει. Αυτό λένε και οι μετρήσεις της AGB.

Το συγκεκριμένο σίριαλ είχε κάτι διαφορετικό από τα προηγούμενα. Το σκηνικό το συνθέτουν ομηρικοί καυγάδες, τα πάντα παρουσιάζονται με πολύ χιούμορ και αυτό αποτελεί ένα από τα στοιχεία που έκαναν την σειρά αγαπητή, δηλαδή η φυσικότητα των χαρακτήρων σε συνάρτηση με το χιούμορ και όχι την τραγικότητα. Στα υπόλοιπα σίριαλ στα οποία αναφέρθηκα ήταν έντονη η τραγικότητα. Εδώ δεν υπάρχει ίχνος μιζέριας αλλά αντίθετα άφθονος αυτοσαρκασμός. Ίσως στην προκειμένη περίπτωση η επιτυχία να οφείλεται στον τρόπο με τον οποίο προβάλλει την αιώνια διαμάχη μεταξύ των δυο λαών αφού για παράδειγμα μία από τις απαντήσεις που πήραμε ήταν ότι τους αρέσει το γεγονός ότι ένας Έλληνας κατάφερε να αναστατώσει μια Τουρκική οικογένεια. Δεν θα σας διαβάσω τις συνεντεύξεις.

Στη σειρά αυτή εντοπίσαμε δύο βασικά ζητήματα που διατρέχουν την αφήγηση. Το ένα αφορά την διαγενεακή διαμάχη. Αυτό που προβάλλεται είναι ότι η νέα γενιά αντιμετωπίζει θετικά την ένωση ανθρώπων με διαφορετικές προσλαμβάνουσες, σε αντίθεση με την παλαιότερη γενεά που βλέπει με επιφυλακτικότητα ένα τέτοιο γεγονός.

Και ένα δεύτερο ζήτημα που είναι αυτό της εκσυγχρονισμένης Ευρωπαϊκής Ελλάδας σε αντίθεση με την πατροπαράδοτη Τουρκία που προσπαθεί μέσω του σίριαλ να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση με τρόπο ανώδυνο και υπόγεια ας πούμε.

.....

Νταϊάνα Τράκα:

Εγώ είχα την επιστημονική ευθύνη για την άσκηση στο Δήμο Ρόδου. Ξέραμε πριν πάμε ότι το γραφείο του Δήμου όπου θα πηγαίναμε είχε σταματήσει μόλις μια έρευνα μαζί με το Ελληνικό Κέντρο Κοινωνικών ερευνών (EKKE) και έπρεπε να σκεφτούμε να φτιάξουμε δική μας έρευνα και αυτό ακριβώς κάναμε, παρόλο που ήμασταν και στο γραφείο. Η κυρία Λιλή Χριστοφάκη, που δεν είναι εδώ σήμερα, είναι υπεύθυνη για το γραφείο και θα μπορούσε να είχε γίνει μια ολόκληρη έρευνα μόνο για το γραφείο καθαυτό, θα μπορούσε να είχε γίνει και μια έρευνα για το οικοτροφείο Θηλέων όπου ήμασταν και το πρώτο βράδυ πριν αποφασίσουμε ότι δεν μπορούμε να κάνουμε και έρευνα και να είμαστε στις δέκα η ώρα μέσα στο θηλέων. Και αποφασίσαμε να κάνουμε έρευνα για το θέμα για τους νέους, τουρισμό, ριψοκίνδυνες συμπεριφορές και το θέμα της υγείας. Φαντάζεστε εκεί που πηγαίνει η υπόθεση, έχει σχέση με χρήση αλκοόλ, με ναρκωτικά, σεξουαλικές επαφές και λοιπά. Αποφασίσαμε επίσης να κάνουμε αντί συνεντεύξεις ακριβώς, κάναμε μία δομή όπως διαβάζουμε 4 ή 5 πιθανές καταστάσεις, η μία μετά από την άλλη, όχι όλα μαζεμένα. Τα κορίτσια θα μας πουν περισσότερο πως έγινε αυτό. Για να μαζέψουμε στοιχεία για το πώς θα αντιδρούσαν οι νέοι αν βρισκόταν μέσα σε αυτό το οικοτροφείο που περιγράψαμε. Άρα είχαμε το γραφείο για να μελετάμε για την έρευνα εκεί μέσα. Ήταν σαν δίπλα σε έναν χώρο έτοιμο, δηλαδή εμείς πηγαίναμε σαν ξένοι, και χρησιμοποιώ τον πληθυντικό παρόλο που ήμουν εκεί μόνο για δύο μέρες, αλλά κάπως ενεπλάκην αρκετά και εγώ. Άρα είναι σαν κάποιος να είναι μέσα σε ένα σχολείο, σε μια κλινική, σε ένα νοσοκομείο, που προσπαθεί να κάνει έρευνα, ήδη υπάρχει μία δομή, υπάρχουν σχέσεις, υπάρχει λειτουργία και προσπαθούμε να προχωρήσουμε με τη δουλειά που έχουμε να κάνουμε εμείς, να προσαρμοστούμε με τις δικές τους απαιτήσεις, συγχρόνως να κάνουμε τις παρατηρήσεις μας μέσα σ' αυτό χώρο, να μαθαίνουμε μέσα σ' αυτό χώρο και να χρησιμοποιήσουμε αυτό τον χώρο όσο είναι δυνατόν, να συνδυάσουμε αυτό τον χώρο με μια άλλη έρευνα που ήταν πολύ δύσκολο. Στην αρχή υπήρχε μια πιθανότητα ότι θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε το αρχείο, ένα

τεράστιο αρχείο που έχει αυτό το γραφείο, που ασχολείται με την εξυπηρέτηση των καταναλωτών, αλλά δεν μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε με τον τρόπο που νομίζαμε εμείς ούτε με τον τρόπο που νομίζανε αυτοί. Άρα είχαμε το γραφείο, είχαμε ένα μεγάλο μέρος που περάσαμε υπαρξιακές κρίσεις, δεύτερο χώρο, είχαμε την οργάνωση της έρευνας και είχαμε την εμπειρία στην έρευνα, την υλοποίηση της έρευνας και σας αφήνω ελεύθερες να περιγράψετε αυτά τα θέματα.

Μαρία Σερλέτη:

Για μας τα δύσκολα ήρθαν από την πρώτη μέρα, από την πρώτη ώρα που πατήσαμε τα πόδια μας στη Ρόδο. Συνειδητοποιήσαμε ότι δεν υπήρχαν δωμάτια για να μείνουμε όπως γνωρίζαμε, αλλά ότι έπρεπε να μείνουμε σε κάποιο οικοτροφείο με καλόγριες μέσα. Μένουμε ένα βράδυ, την επόμενη μέρα αποφασίσαμε να φύγουμε.

Στο γραφείο στην αρχή δυσκολευτήκαμε. Καταρχήν ήταν ένα μικρό δωμάτιο το γραφείο με 4 γραφεία, 4 υπολογιστές, 4 κοπέλες και μία υπεύθυνη, 2 βάρδιες: 08:00-14:00 και 14:00-21:00 το βράδυ, δεν έκλεινε καθόλου. Δυσκολευτήκαμε να δώσουμε στην υπεύθυνη να καταλάβει την αξία της έρευνας. Το γραφείο δούλευε μέχρι τότε με ποσοτικές μεθόδους και έρευνες. Η υπεύθυνη δεν ήξερε καθόλου την για την ανθρωπολογία, τις έρευνες με ποιοτικές μεθόδους, και δυσκολευτήκαμε πολύ στο να της δώσουμε να καταλάβει τι θα προσέφερε η δική μας έρευνα. Δε μπορούσε δηλαδή να διανοηθεί έρευνα χωρίς ποσοστά, χωρίς ερωτηματολόγια κλειστά, χωρίς πολλά πράγματα που θα συναντούσαμε μετά.

Καταφέραμε, μπήκαμε στο χώρο, κάναμε και την έρευνα, την ξεκινήσαμε, δώσαμε αυτό εδώ πέρα το σχέδιο έρευνας, κάτι χειροπιαστό, ήθελε οπωσδήποτε κάτι χειροπιαστό. [...] Αντιμετωπίσαμε κι άλλο πρόβλημα διότι μία κοπέλα ήρθε και τελικά ήμασταν 3. Στο γραφείο τελικά δουλέψαμε την απογευματινή βάρδια για να είμαστε εκεί όταν η υπεύθυνη ερχόταν στις έξη το απόγευμα, για να μπορεί και να μας βλέπει, να μας μαθαίνει πράγματα, να βλέπει περιστατικά. Το γραφείο όντως ήταν ένα ανθρωπολογικό πεδίο, το κάτι άλλο δηλαδή, σχέσεις εξουσίας, δεν μπορώ να σας περιγράψω. Επιβιώσαμε, τα καταφέραμε πάρα πολύ καλά.

Τι κάναμε; Είχαμε βασικά όλη την τράπεζα δεδομένων στα χέρια μας, όλα τα περιστατικά που είχε δεχθεί από το '99[...]. Α, να σημειώσω ότι θεωρείται πρότυπο το γραφείο ενημέρωσης[...] γιατί είναι σε όλη την Ελλάδα 4[...] Είχαμε όλη την τράπεζα δεδομένων στα χέρια μας, όλες τις έρευνες που είχανε κάνει, ήμασταν μπροστά σε περιστατικά που υποδεχόταν η κυρία Χριστοφάκη το απόγευμα. Σηκώναμε τηλέφωνα, κλείναμε ραντεβού, δεχόμασταν παράπονα. Στο τέλος, στις τελευταίες

ημέρες συγκεκριμένα μου ανατέθηκε να κάνω ένα ξεκαθάρισμα ανάμεσα σε φακέλους δικαιολογητικών για παιδικούς σταθμούς, ποια χαρτιά ήταν σωστά, ποια λάθος, ποια ψευδή και όλα αυτά.

Τώρα για την έρευνα. Βασικά πήγε μια βδομάδα χαμένη για την έρευνα γιατί είχαμε πολλά προβλήματα με τη στέγαση, μεταξύ μας, τι θα κάνουμε, πως θα το κάνουμε, αν θα μείνουμε, αν θα φύγουμε. Ξεκινήσαμε ουσιαστικά τη δεύτερη εβδομάδα. Το δείγμα πληθυσμού ήταν τυχαίο, δηλαδή όπου βρισκόμασταν, όπου στεκόμασταν προσπαθούσαμε να ζητήσουμε πληροφορίες με τον ένα ή με τον άλλο, ευκαιριακό θα λέγαμε τρόπο. Ήτανε δύσκολα. Νομίζαμε στην αρχή ότι θα ήταν εύκολος ο τρόπος προσέγγισης καθώς απευθυνόμαστε σε άτομα της ηλικίας μας. Τελικά επειδή είχαμε να κάνουμε και με τουρίστες και με δε ξέρω ‘γω τι, δυσκολευτήκαμε. Άλλα όταν ξεκινήσαμε πήγε πάρα πολύ καλά γιατί δούλεψαν πάρα πολύ καλά τα σενάρια. Όταν λέμε σενάρια εννοώ τι: τους δίναμε μια εικόνα, ότι «σκεφτείτε ότι είστε στο φαρμακείο της γειτονιάς σας και μπαίνει μέσα στο φαρμακείο μία κοπέλα και ζητάει για το χάπι της επόμενης μέρας, ζητάει προφυλακτικά[...] κι από’ κει ξεκινούσε μια συζήτηση. Έβγαιναν πράγματα για τη γυναίκα, για τον άνδρα, για το αν μια κοπέλα πρέπει να αγοράζει προφυλακτικά, για το σεξ, γενικά πάρα πολλά, για θέματα υγείας, αντισύλληψης, επικινδυνότητας, τι θεωρούν επικίνδυνο και τι όχι, υλικό πολύ πλούσιο. Δυσκολευτήκαμε να το διαχειριστούμε πάρα πολύ. Καταφέραμε να συγκεντρώσουμε γύρω στις 40 συνεντεύξεις, 40 πληροφορητές. Οι παρατηρήσεις σαφώς ήταν πολύ περισσότερες και πολύ καλές και πολύ χρήσιμες. Η εμπειρία ήταν απίστευτη. Ήτανε πολύ δύσκολη περίοδος για μένα προσωπικά. Ένιωσα απίστευτη μοναξιά, απογοήτευση, φόβο πολλές στιγμές, αλλά ήτανε μια εμπειρία αξέχαστη. Κατάφερα να δαμάσω τον εαυτό μου, να ξεπεράσω τα όρια μου μάλλον σ’ αυτό που έκανα, γιατί μέχρι στιγμής ήμουνα εντός ορίων και εντός προστασίας, είτε από γονείς είτε από φίλους είτε από ένα περιβάλλον που μου προσέφερε ασφάλεια. Οπότε βρέθηκα σε ένα πεδίο τελείως άγνωστο και τα κατάφερα μαζί με τα κορίτσια και με την κυρία Τράκα που μας βοήθησε πάρα πολύ, ειλικρινά δηλαδή αν τις πρώτες μέρες δεν ήτανε μαζί μας δεν ξέρω τι θα κάναμε. Μας βοήθησε και οικονομικά και μας στήριξε πάρα πολύ, μας βοήθησε στον τρόπο που θα δουλεύαμε, κάναμε μαζί το σχέδιο έρευνας.

Ισμήνη Σταμάτη:

Εγώ να ξεκινήσω λίγο διαφορετικά και θα ήθελα να ευχαριστήσω πρώτα την κυρία Τράκα που ήταν μαζί μου και με βοήθησε να επεξεργαστώ την έννοια της ομάδας, το

πώς δουλεύουμε όλοι μαζί για να πετύχουμε μια έρευνα, να δούμε το σχέδιο να υλοποιείται και πως παράλληλα μπορούμε να εργαστούμε, να επικοινωνήσουμε, κι όλα αυτά.

Θα ξεκινήσω με το γραφείο χωρίς να με ενδιαφέρει εμένα προσωπικά οι λειτουργίες του γραφείου ως γραφείου, γιατί ήταν μια διφορούμενη κατάσταση όπου στην αρχή, με το που πήγαμε, υπήρχε ένα τεράστιο αρχείο με γεγονότα, με διάφορες ημερίδες, έρευνες κι αυτά. Ένα μήνα που ήμασταν εκεί, δεν ξέρω η Μαρία, αλλά ήμουνα μπροστά σε 5 με 6 περιστατικά απλά. Δηλαδή υπήρχε μια μεγάλη ιστορία πιστεύω ίσως και για το τίποτα, όσο υπερβολικό κι αν ακούγεται. Το γραφείο από μόνο του σαν γραφείο ήταν ένα κομμάτι έρευνας του πεδίου του δικού μου. Πιστεύω και της Μαρίας. Ήμασταν εμείς, οι άλλοι, που εκεί μπόρεσα να καταλάβω καλύτερα την έννοια του άλλου, που έπρεπε να μπούμε στην καθημερινότητα τη δικιά τους, κι όχι αυτοί αντίστροφα στο ύφος μας. Πήγαμε με ένα τελείως διαφορετικό σκεπτικό και εκεί άρχισα να επεξεργάζομαι τους κώδικες τους δικούς τους. Πιστεύω αυτό ήταν η κυριότερη εμπειρία από όλη τη θερινή πρακτική. Από μόνο του το γραφείο, μόνο και μόνο που έχεις γνωρίσεις τόσα άτομα, δεν ξέρω, είναι ερευνητικό πεδίο.

Τώρα όλη τη περίοδο, όπως είπε η κυρία Τράκα,[...] το τι κάνουμε, γιατί ήρθαμε, πως περνάμε, γενικότερα ανθρώπους που γνωρίσαμε, που δεν γνωρίσαμε, που θέλαμε να γνωρίσουμε, αλλά όλοι ήταν ότι μας έδωσαν ένα κομμάτι του εαυτού τους. Ήταν ότι τους αφήσαμε να μιλήσουν γι' αυτούς, όχι εμείς για αυτούς, αυτοί για τους ίδιους. Υπήρξε ότι ξεκινήσαμε κάτω από άλλο σχέδιο, από το ότι είμαστε οι 3 κοπέλες, η κυρία Τράκα αλλά τελικά ήμασταν[...] και τα προβλήματα που συναντήσαμε από την πρώτη μέρα. Εκεί πέρα το ότι, όπως είπε και η Μαρία, ήταν δύσκολο στην αρχή να προσεγγίσουμε ανθρώπους, γιατί ο κάθε άνθρωπος είναι τελείως διαφορετικός από οποιονδήποτε άλλον. Οπότε ο κάθε άνθρωπος θέλει μια δική του ξεχωριστή μεταχείριση. Και έπρεπε να τον ακούσουμε για να καταλάβουμε ποια μεταχείριση ήθελε ο ίδιος. Εγώ αντίθετα με την Μαρία δεν χρησιμοποίησα τόσο πολύ τα σενάρια που είχαμε δημιουργήσει. Έγινε κατά κάποιο τρόπο ο απέναντι μου αυτός που με βοήθησε στην έρευνα, να είναι περισσότερο εκείνος συμμετέχων στην έρευνα τη δικιά μου κι όχι το υποκείμενο της έρευνας μου.

Γενικότερα για την έρευνα, εδώ θα διαφωνήσω λίγο με τη Μαρία ότι την πρώτη εβδομάδα πήγε λίγο χαμένη η έρευνα. Διαφωνώ στο ότι μπορεί τα πράγματα να ήταν αρνητικά από κάποιες απόψεις, αλλά πιστεύω ότι ίσως ήταν και το κυριότερο μέρος της έρευνας γιατί ήμασταν εμείς οι δύο και η κυρία Τράκα που έπρεπε να σκεφτούμε

το σχέδιο της έρευνας. Ξεκινάς κάτι οπότε πρέπει να το ετοιμάσεις από την αρχή και ακόμη κι αν δεν μπορέσεις στο τέλος να φτάσεις στο επιθυμητό, έχεις περάσει όλη αυτή τη πορεία. Προσπαθήσαμε να χειριστούμε από δεοντολογικά ζητήματα στο τι πρέπει να πούμε, πως πρέπει να το πούμε, γιατί πρέπει να το πούμε ώστε να ακούσουμε, στο ότι έπρεπε να καταλήξουμε γύρω από τι είναι ρίσκο για τους περισσότερους και κυρίως για τους νέους. Ρίσκο, τι σημαίνει ρίσκο για τη Μαρία, για μένα, για τη κυρία Τράκα, για αυτούς που είναι ήδη εκεί πέρα και δηλώνουνε τη Ρόδο ως μέρος τους, για αυτούς που έρχονται ως τουρίστες της μιας μέρας, των 2 ημερών, του ότι έρχονται απλά για να διασκεδάσουν, για να κάνουν τι; Ο κάθε άνθρωπος είχε να μας δώσει τελείως διαφορετικά πράγματα, τη δική του εκδοχή τελοσπάντων. Γιατί κάποιος μπορεί να πήγαινε διακοπές, γι' αυτόν σήμαινε κάτι του «πρέπει να ξεφύγω εκτός ορίων». Χρησιμοποίησε και η Μαρία πριν τη λέξη «όρια». Τελοσπάντων αυτό που βίωσα εγώ ήταν ότι ο καθένας λέγοντας «όριο» εννοεί τελείως διαφορετικά πράγματα.

Η θερινή πρακτική πιστεύω στη Ρόδο σε σχέση με το γραφείο του Δήμου που είδαμε ήταν μια εμπειρία που ή με τα θετικά της ή με τα αρνητικά της έγινε βίωμα και προσπαθείς να δεις τον άλλον πως λειτουργεί στην καθημερινότητα του, όχι σαν ιδέα, σαν να λες γενικά ότι «είναι διαφορετικός από μένα».

Απλά επειδή είπε η Μαρία ότι ξεκίνησαν τα προβλήματα από την αρχή, πιστεύω ότι ίσως ήταν κι ένα καλό απ' την αρχή να ξεκινάνε κάπως αρνητικά τα πράγματα γιατί έτσι στην πορεία μπορείς να κατανοήσεις και να αισθανθείς καλύτερα όταν γίνεται κάτι θετικό. Και μέσα από όλη αυτή τη πορεία, έστω κι αν ήταν ένας μήνας, που είναι μικρό χρονικό διάστημα που είπαν και τα παιδιά πριν και συμφωνώ απόλυτα, πήραμε πιστεύω πάρα πολλά πράγματα, μάθαμε τι σημαίνει αυτό: να δίνεις στον άλλο το δικαίωμα να σου μιλήσει γι' αυτόν και μην θεωρείς κάτι τόσο αυτονόητο, ότι επειδή λειτουργούμε εμείς έτσι, σημαίνει ότι κι όλοι οι άλλοι άνθρωποι λειτουργούν ακριβώς έτσι ή ακόμα κι ότι να βάζουμε κάποιες ταμπέλες του στυλ: «αυτοί είναι ντόπιοι οπότε λειτουργούν με αυτό τον τρόπο». Όχι δεν λειτουργούν όλοι έτσι. Ούτε επειδή είναι τουρίστες πάλι λειτουργούν με ένα συγκεκριμένο τρόπο.

Νταιάνα Τράκα:

Νομίζω ότι έχουν περάσει τα δεκαπέντε λεπτά που είχαμε. Δε ξέρω αν έχει μείνει χρόνος για συζήτηση, ερωτήσεις. Φαντάζομαι επειδή θα πάμε να φάμε τώρα.[...] Εγώ θέλω να ευχαριστήσω όλους τους ανθρώπους που συμμετέχουν εδώ πέρα. Έχω αυτό το πρόβλημα ότι όσο περνάν τα χρόνια δε μπορώ να ξεχωρίσω τους καθηγητές από

τους φοιτητές και μου φαίνεται ειδικά στην καλοκαιρινή, θερινή άσκηση έχετε ωριμάσει τόσο πολύ που σχεδόν δεν σας αναγνωρίζω πια και ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω την Ισμήνη και την Μαρία γιατί εμένα με έκαναν να νιώσω πάρα πολύ μεγάλη περηφάνια για σας και νομίζω ότι μπορείτε να αντιμετωπίσετε πολλά πράγματα από δω και πέρα.

Έφη Πλεξουσάκη

[...]

[λόγω τεχνικών δυσκολιών δεν έχει απομαγνητοφωνηθεί η συζήτηση που ακολούθησε και το κλείσιμο]